JUNTA DIOCESANA D'ACCIÓ CATÒLICA

Circular n.º 3 de la Comissió pro "Litúrgia en llengua vernacla"

València, 9 d'Octubre de 1972.

L'ÚS DE LA LLENGUA VERNACLA EN LES DIÒCESIS DE LA PROVÍNCIA ECLESIÀSTICA VALENTINA

—País Valencià, Illes Balears—

SINOPSI

Presentació de Mons. Josep Gea Escolano, Bisbe Auxiliar de València.
Anotacions introductòries.

I. Documents del Magisteri de l'Església relatius a l'adopció de la llengua popular en la litúrgia i educació cristiana:

A. El fet d'una llengua-cultura pròpia vist per l'Església:

a) Pius XI.
b) Pius XII.
c) Joan XXIII.
d) Concili Vaticà II.
e) Pau VI.
f) Documents recents.
Apèndix primer: Criteri de la UNESCO.
Apèndix segon: Normes de la Legislació Espanyola.

B. La llengua de la litúrgia i educació cristiana:

a) Concili Vaticà II.
b) Documents post-conciliars.
c) Conferència Episcopal Espanyola.

II. Aspectes i dificultats de l'aplicació de la doctrina dels documents precedents:

a) Conceptes bàsics.
b) "Anem a una cultura universal, deixem les cultures minoritàries".
c) "Nosaltres usem la llengua vernacla oficial".
d) "La litúrgia en valencià - en mallorquí no és pastoral".
e) "Valencià-mallorquí, sí; català, no".
f) Si no unim íntimament la nostra llengua-cultura amb l'Església, tenim autèntic ament la catolicitat?
g) L'Evangeli no menciona expressament els drets de les cultures. Per què en l'actualitat en parla l'Església?
h) Tot el Poble de Déu compromès en el treball de la defensa i promoció de la nostra cultura-llengua.

Una darrera i molt sincera petició.

La Comissió pro "Litúrgia en llengua vernacla", de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica de València, encarregà fer el present treball de recollir els textos del Magisteri de l'Església i conseqüent diàleg sobre l'aplicació efectiva a Pere Riutort Mestre. L'estudi-circular l'han examinat i han donat el seu judici favorable: els membres de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica i els següents sacerdots i laics consultats:

Lluís Alcon Edo,
Josep Almiñana Vallès,
Josep Amengual Batle,
Francesc de B. Bañuls,
Josep Antoni Berenguer Cerdà
Martí Domínguez Barberà,
Vicent Faus Beltran
Francesc Ferrer Pastor,
Avellí Flors Bonet,
Pere Llabrés Martorell,
E. Beatriu Martínez Civera,
Francesc de B. Moll,
Robert Moróder Molina,
Manuel Sanchis Guarner,
Joan Segura de Lago,
Joan Senent Anaya,
Vicent Sorribes Gramatge.

I. S. B. N. 84-400-6208-7

DIPÒSIT LEGAL: V. 2.563 - 1973

ARTS GRÀFIQUES SOLER, S. A. - XÀBIA, 28 - VALÈNCIA (8) - 1973

Presentació de Mons. Josep Gea Escolano, Bisbe Auxiliar de València

Com a responsable de l'apostolat seglar a l'Arxidiòcesi de València, em resulta un deure presentar aquest escrit, promogut especialment per la Junta Diocesana d'Acció Catòlica de València, el qual està encaminat a ser instrument de reflexió, tant per als ministres de la Litúrgia, com per als cristians que desitgen realitzar un apostolat compromès en el camp de la cultura.

El treball té dues parts ben diferenciades:

La primera part és un simple enchiridion *o manual dels textos de l'Església que fan referència d'una manera directa o indirecta al tema. Com és natural no podem deixar d'admetre i secundar aquesta doctrina del Magisteri de l'Església; ens hi obliga la nostra* Communio *d'Església Particular amb tota l'Església Catòlica.*

La Segona Part, com el mateix escrit farà notar, ve a ser la iniciació d'un diàleg, que, com a tal, comporta una primera exposició de la veritat, partint sempre dels principis exposats per l'Església, i una recerca sincera per a conseguir aplicar-los al fet humà i cristià de la nostra cultura, especialment pel que respecta a la litúrgia i educació cristiana. Per la seua naturalesa de diàleg, requereix la resposta igualment sincera del dialogant, que, precisament perquè ha de ser sincera, en certes afirmacions i conclusions no veurà clares les raons de qui ha iniciat el diàleg. La funció dialogal ha de tenir per objecte portar-nos, a través de la transmissió i acceptació mútua de la part de veritat que cadascú ha descobert, a la unitat de criteri i acció en aquest punt.

La implantació de la litúrgia en llengua vernacla ha d'estar impregnada de l'Esperit de Pentecostés, que suposa respectar la diversitat en el nostre camí vers el Pare; suposa un respecte sagrat al missatge evangèlic i als homes que el reben. Aquests dos extrems ens han de servir de guia; són l'un i l'altre insacrificables.

L'Esperit de Pentecostés és Esperit d'unitat i pau. Res més contrari al sentir de l'Església, exposat a més des de temps antics pels Sants Pares, que afirmar que les innumerables llengües del món en boca de l'Església hagen de ser, per la naturalesa de la seua diversitat, font de lluites i desavinences: Pentecostés precisament demana l'assumpció d'aquesta diversitat en la confessió d'una mateixa i única fe.

Si la nostra Església amb la implantació de la llengua vernacla en la litúrgia, en comptes de pau hi trobàs discòrdia, caldria buscar les fonts d'un tal enfrontament; tal vegada un dels motius d'aquesta possible discòrdia, podia haver estat que no fos suficientment coneguda la doctrina de l'Església sobre aquest punt; possiblement caldria revisar si en el plantejament falla el respecte a l'home o al missatge evangèlic.

Desitgem que l'ús de la llengua vernacla en la litúrgia, d'acord amb la voluntat de l'Església, ens estimule a esdevenir més Ecclesia, *més catòlics, més Poble de Déu.*

Amb tot afecte en Crist.

† Josep Gea

Anotacions introductòries

En la circular n.º 2 del 24 de Juny de 1971, la Comissió de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica, creada per conseguir la realització del desig de l'Església de l'ús de la llengua vernacla en la litúrgia, prometia fer arribar una selecció dels textos del Magisteri de l'Església, a fi que coneixent els termes de tal Magisteri, es pogués posar a la pràctica la voluntat de l'Església en aquest aspecte, sense pecar per l'excés ni pel defecte.

Mentre s'anava treballant en la selecció, comprenguérem que no podíem deixar a un costat els textos de l'Església que fan referència a l'evangelització i catequització; per això, junt amb els que tracten específicament de la litúrgia, n'hi ha alguns que fan referència a l'educació cristiana, inseparable sempre de la litúrgia.

Una altra idea ens vingué mentre que realitzàvem el nostre treball, que també hem volgut secundar: El nostre estudi podria ser d'utilitat no solament per a l'Arxidiòcesi de València, sinó també per a les altres diòcesis de tota la Província Eclesiàstica, si exceptuem Albacete, de parla castellana. Per açò hem acudit als Bisbes respectius a fi de poder obtenir el Vist i Plau per a les respectives diòcesis del País Valencià i de les Balears, mitjançant el qual han acceptat per a cada una de les seues Esglésies el servici que en un primer moment havíem pensat únicament per a l'Església de l'Arxidiòcesi.

Possiblement algú estranyarà que s'haja donat tanta d'importància a la part referent a la visió de l'Església sobre el fet d'una llengua-cultura privativa; és que si, per una part, una llengua és un simple fet humà perceptible i experimentalment estudiable, és, per l'altra part, el fet humà més connexionat amb la intimitat o esperit de cada home i de cada Poble del món. A més, podreu comprovar mentre que anireu llegint els textos, que el dret a usar la pròpia llengua en la litúrgia, es connecta amb el dret dels diversos grups humans produïts per la Història de mantenir i desenrotllar la pròpia cultura.

Junt amb la doctrina de l'Església, hi hem posat també, per la seua relació i per a poder-los tenir a l'abast, les conclusions de la UNESCO i les normes de la Legislació espanyola; d'una manera especial hem volgut fer ressaltar el text de la Nova Llei d'Educació relatiu a l'ensenyament de les llengües vernacles.

Els textos que segueixen demanen, per a la seua comprensió, repetida reflexió, a més dels coneixements previs corresponents tant teològics com humans; entre els darrers, a més d'altres, citarem que fan falta coneixements d'Història, Sociologia, Filologia, Drets Humans, Captació dels valors i tendències del món actual. Per ajudar aquesta, en molts de casos difícil comprensió, hem desenrotllat, més del que hauríem volgut en principi, els punts de la II Part, que ve a ser la iniciació d'un diàleg seriós, partint de les dificultats teòriques i pràctiques que es presenten en els nostres ambients.

I. Documents del Magisteri de l'Església relatius a l'adopció de la llengua popular en la litúrgia i educació cristiana:

A. El fet d'una llengua-cultura pròpia vist per l'Església:

a) PIUS XI

Encíclica "Mit brennender Sorge", 1937

"L'Església, fundada pel Salvador, és única per a tots els pobles i per a totes les nacions, i davall la seua volta troben lloc tots els pobles i totes les llengües". (*A.A.S. XXIX, 152*).

b) PIUS XII

Radiomissatges de Nadal

1) 1939. "En particular, un punt que hauria d'aconseguir l'atenció, si es vol un millor ordenament d'Europa, mira les vertaderes necessitats i les justes exigències de les nacions i dels pobles, com també de les minories ètniques". (*A.A.S. XXXII, 11*).

2) 1941. "En el camp d'un nou ordre fundat sobre els principis morals, no hi ha lloc per a oprimir ni obertament ni dissimuladament, les peculiaritats culturals i lingüístiques de les minories nacionals, ni per impedir o reduir la seua pròpia capacitat econòmica, ni per limitar o abolir la seua natural fecunditat..." (*A.A.S. XXXIV, 16, 17*).

Vida nacional-política nacionalista

3) 1955. "La substància de l'error consisteix a confondre la vida nacional, en sentit propi, amb la política nacionalista: la primera, dret i honor d'un poble, pot i ha de ser promoguda; la segona, germen com és d'infinits mals, no serà mai suficientment rebutjada.

La vida nacional és per si mateixa el conjunt operant de tots aquells valors de la civilització que són propis i característics d'un determinat grup, de la unitat espiritual del qual constitueixen com el vincle. Al mateix temps, aquesta vida enriqueix la vida de tota la Humanitat donant-li com la seua pròpia contribució.

En la seua essència, doncs, la vida nacional és alguna cosa no política, de tal manera que, com ho demostren la història i l'experiència, pot desenvolupar-se al costat d'altres dins el mateix Estat; com també pot estendre's més enllà dels confins polítics d'aquest.

La vida nacional no arribà a ser principi de dissolució dels pobles fins que no començà a ser aprofitada com a mitjà de finalitats polítiques; és a dir, fins que l'Estat dominador i centralista no va fer de la nacionalitat la base de la seua força d'expansió. Nasqué aleshores l'Estat nacionalista, germen de rivalitats i incentiu de discòrdies...

Seria certament una equivocada política d'unificació, si no l'havíem d'anomenar més aviat una traïció, el fet de sacrificar a interessos nacionalistes les minories ètniques que es troben privades de la força per a defensar els seus

béns suprems, la seua fe i la seua cultura cristiana. Els qui així obrassen no serien dignes de confiança, i no actuarien honestament si després, quan ho exigeix el propi interés, invocassen els valors de la Religió i el respecte al dret". (*A.A.S. XLVII, 22-23, 25-26*).

c) JOAN XXIII

Encíclica "PACEM IN TERRIS", 1963

Cfr. núms. 36, 37: Un signe del nostre temps: la descolonització.

El deure de fer valer els drets

N.º 38: "...Efectivament, quan en els éssers humans floreja la consciència dels seus drets, no pot deixar de sorgir-hi la consciència dels deures respectius: de manera que aquell qui té alguns drets, té també el deure de fer valer els seus drets com una exigència i una expressió de la pròpia dignitat; i tots els altres éssers humans tenen el deure de reconèixer i de respectar aquells mateixos drets". (*A.A.S. LV 268*).

Les minories

N.º 88: "Des del segle XIX, una tendència bastant estesa en l'evolució històrica és que els grups ètnics vulguen esdevenir autònoms i constituir una nació. Però, com que per diverses causes no sempre es pot obtenir de fer coincidir els confins geogràfics amb els ètnics, d'ací resulta la presència de minories dins els límits d'un Estat d'un altre grup ètnic, amb els greus problemes consegüents".

N.º 89: "Cal afirmar, de la manera més explícita, que una acció adreçada a reprimir i a sufocar la vitalitat i el desenrotllament d'aquestes minories és una greu violació de la justícia; i ho és molt més, si va dirigida a ferles desaparèixer".

N.º 90: "Respon, en canvi, a una exigència de justícia que els poders públics aporten la seua contribució a promoure el desenrotllament humà de les minories amb mesures eficaces a favor de la seua llengua, de la seua cultura, dels seus costums, dels seus recursos i de les seues iniciatives econòmiques".

N.º 91: "Cal advertir, però, que els membres de les minories, com a conseqüència d'una reacció al seu estat actual o a causa de les seues vicissituds històriques, poden ser enduts no rarament a accentuar la importància dels elements ètnics que els caracteritzen fins a posar-los per damunt dels valors humans, com si açò que és propi de la Humanitat estigués en funció d'allò que és propi de la nació. I és raonable que també sàpiguen reconèixer els avantatges que deriven d'aquesta especial situació, perquè ajuda no poc al perfeccionament humà el contacte permanent amb una cultura diferent, els valors de la qual podran anar convertint en saba i sang pròpies. Però això es produirà únicament quan aquells qui pertanyen a les minories procuren participar amigablement en els usos i les tradicions dels pobles que els envolten, i no quan, al contrari, fomenten els fregaments mutus, els quals provoquen grans perjudicis i cohibeixen el progrés de les nacions".

d) CONCILI VATICÀ II

1. BREU PONTIFICI "IN SPIRITU SANCTO", 8 Desembre 1965.

Caràcter vinculant del Concili dins el camp de les consciències dels catòlics.

"Manem també i ordenem que tot allò que ha estat establit conciliarment, siga religiosament observat per tots els fidels... Hem sancionat i establit aquestes coses, decretant que les presents lletres siguen permanents i continuen fermes, vàlides i eficaces i obtinguen efectes plens i íntegres... I cal considerar nul i sense valor des d'aquest moment tot allò que fessen contra aquests acords qualsevol individu o qualsevol autoritat, conscientment o per ignorància".

2. CONSTITUCIÓ "GAUDIUM ET SPES": L'Església en el món actual.

N.º 23: L'Encíclica "Pacem in Terris" assumida pel Concili.

"Però com que els documents més recents del magisteri de l'Església han exposat més llargament la doctrina cristiana sobre la societat humana (segons la nota: les Encícliques "Mater et Magistra", "Pacem in Terris" i "Ecclesiam suam"), el Concili només recorda algunes de les més principals veritats, i exposa els seus fonaments a la llum de la Revelació. Després insisteix en algunes conseqüències que són de més importància en els nostres dies".

N.º 29: Discriminacions contràries al pla de Déu.

"...qualsevol manera de discriminació pel que fa als drets fonamentals de la persona, siga cultural o social, per motiu de sexe, raça, condició social, llengua o religió, ha de ser superada i eliminada, perquè és contrària al pla de Déu...".

N.º 53: La cultura segons el Concili.

"És propi de la persona humana arribar a un nivell de vertadera i plena humanitat, només per la cultura, és a dir, pel cultiu dels béns i dels valors de la naturalesa. I, per tant, sempre que es tracte de la vida humana, naturalesa i cultura resten lligades molt íntimament. En general, amb aquesta expressió *cultura*, indiquem tot allò que fa que l'home desplegue i afine, de moltes maneres, les seues qualitats espirituals i corporals; que mire de posar sota el seu domini, amb l'estudi i el treball, tota la terra; de fer tornar més humana la vida social, tant dins la família com en tota la convivència civil; i finalment a través del temps, fa que expresse, comunique i conserve en les seues obres, per profit de molts i fins de tota la humanitat, les seues grans experiències i aspiracions.

I d'això deduïm que la cultura humana comporta necessàriament un aspecte històric i social, i que sovint la paraula cultura té un sentit sociològic i també etnològic. I d'aquesta manera es parla de la pluralitat de les cultures. Perquè de l'ús divers de les coses, de la diversitat en el treball, en l'expressió, en les pràctiques religioses i morals, en establir lleis i institucions jurídiques, en el conreu de les ciències, de l'art i la bellesa, naixen diferents estils de vida i formes diverses d'avaluar les coses. I així aquestes formes rebudes,

constitueixen el patrimoni propi de cada comunitat humana. I així també s'estableix un determinat medi històric, en el qual ve a inserir-se l'home nascut a qualsevol poble i a qualsevol temps, i és d'on extrau aquells valors per a promoure la civilització humana".

N.º 54: El camí de la universalització i unitat.

"Les condicions de l'home modern quant a la societat i a la cultura han sofert uns canvis profunds, fins al punt que es pot parlar d'una nova edat de la vida humana. Això fa que siguen oberts uns nous camins per acréixer i estendre més la cultura... D'aquí ve que la cultura actual presenta unes característiques particulars... els intercanvis més nombrosos entre els diferents pobles i grups de la societat donen a tothom un més fàcil accés als tresors dels diversos tipus de cultura, i així a poc a poc pren forma un tipus més universal de cultura humana, el qual, com més respecta les característiques de cada una de les cultures, més promou i expressa la unitat del gènere humà".

N.º 55: Una cultura ha de ser promoguda i perfeccionada.

"Cada dia són més els homes i dones de qualsevol grup o nació que tenen consciència que ells són els autors i promotors de la cultura pròpia de la seua comunitat. Arreu del món, i cada dia més, creix el sentit de l'autonomia i juntament de la responsabilitat: fet que és de la més gran importància per la maduresa espiritual i moral de la humanitat. Això es mostra més clarament si tenim present la unificació del món i l'encàrrec imposat a tots nosaltres d'edificar un món millor en la veritat i en la justícia. D'aquesta manera, doncs, som els testimonis d'un nou humanisme naixent, on l'home és definit primordialment per la seua responsabilitat davant els seus germans i de la història".

N.º 56: Dificultats i tasques del nostre món.

"...Què cal fer perquè els intercanvis culturals cada volta més freqüents i que haurien de desembocar en un diàleg fructuós i sincer entre els diversos grups i nacions, no trastornen, al contrari, la vida de les comunitats, ni enderroquen la saviesa ancestral, ni posen en perill les característiques diferencials dels pobles?".

N.º 58: Connexió del Missatge de Crist amb les qualitats dels pobles.

"...La bona nova del Crist renova constantment la vida i la cultura de l'home caigut; combat i bandeja els errors i mals que naixen de la sempre amenaçant seducció del pecat; eleva i purifica sense treva els costums dels pobles; amb les riqueses sobrenaturals, fecunda, com des de dins, les qualitats de l'esperit i el geni de cadascun dels pobles i dels temps, les defensa, les perfecciona i restaura en Crist. Així, l'Església, alhora que duu a terme el seu deure propi, contribueix a la civilització i la impulsa; i amb la seua acció fins i tot litúrgica, forma l'home en la llibertat interior".

N.º 59: Llibertat per a la cultura. Què correspon als Estats.

"La cultura, en efecte, pel fet que dimana del caràcter racional i social de l'home, necessita constantment d'una justa llibertat per a desplegar-se, i d'una legítima autonomia per a moure's d'acord amb els seus propis principis. És, doncs, amb tota raó que vol ser respectada i que gaudeix d'una certa inviolabilitat, sempre que siguen salvats els drets de la persona humana, particular o universal, dins els límits que assenyala el bé comú"...

"Pertany, però, a l'autoritat pública, no determinar el caràcter particular que ha de prendre una forma concreta de cultura, sinó facilitar els mitjans, afavorir les condicions, que poden promoure la vida cultural de tothom, àdhuc de les minories que poden haver en una nació. Cal per conseqüent insistir abans de tot perquè la cultura no siga desviada de la seua finalitat pròpia i constreta a servir uns poders polítics o econòmics".

N.º 60: Vida cultural d'acord amb les qualitats i tradicions pròpies.

"...Així, qualsevol persona o grup social de la regió que siga, podrà arribar a una plena promoció de la seua vida cultural, segons les seues qualitats i tradicions pròpies".

N.º 73: Característiques de l'actual vida pública en el món.

"Al costat del progrés cultural, econòmic i social, creix en molts el desig d'assumir una participació més gran en l'organització de la comunitat política. En la consciència de molts s'augmenta l'anhel que els drets de les minories siguen respectats, sense negligir els seus deures envers la Comunitat política; a més, creix contínuament el respecte envers els homes que professen una altra opinió o una altra religió...".

3. Decret "Ad Gentes" sobre l'activitat missionera de l'Església

N.º 4: Pentecostés i universalitat de les llengües.

"...El dia de Pentecostés... fou prefigurada la unió dels pobles en la catolicitat de la fe, per l'Església de la Nova Aliança, que parla totes les llengües, comprèn i abraça, en la seua caritat, totes les llengües i triomfa així de la dispersió de Babel".

N.º 21: Els laics i la cultura.

"...Els laics han de traduir la novetat de la vida cristiana en l'ambient social i cultural de la seua pàtria, segons les tradicions nacionals. Han de conèixer aquesta cultura, purificar-la, conservar-la, desenrotllar-la d'acord amb les noves circumstàncies i perfeccionar-la, finalment, en Crist, per tal que la fe de Crist i la vida de l'Església no siga més estrangera en la societat on viuen, ans comence a amar-la i transformar-la".

N.º 26: Els missioners i l'aprenentatge de les llengües.

"...Els missioners han d'aprendre les llengües de manera que les puguen utilitzar amb facilitat i correcció, i trobar així un accés més fàcil a l'esperit i al cor dels homes".

e) PAU VI

1) Encíclica POPULORUM PROGRESSIO:

N.º 40: Les raons de viure d'un poble, abans que les coses terrenals, els valors artístics, intel.lectuals i religiosos.

"Ric o pobre, cada país posseeix una civilització rebuda dels seus avantpassats: institucions necessàries a la vida terrenal i manifestacions superiors artístiques, intel.lectuals i religioses de la vida de l'esperit. Quan aquestes darreres contenen valors humans, fóra un greu error sacrificar-les a les primeres. Un poble que hi consentís, perdria així allò millor de si mateix. Sacrificaria per viure, les seues raons de viure. També per als pobles val l'exhortació de Crist: "Què traurà l'home de guanyar tot el món si perd la seua ànima?".

2) MISSATGE A L'ÀFRICA, 29 octubre 1967.

Als intel.lectuals:

"L'Àfrica necessita de vosaltres, dels vostres estudis... no sols perquè siga més estimat el seu passat, sinó també perquè la nova cultura madure en la soca de l'antigor...

L'Església espera molt de la vostra cooperació tocant al renovament i valoració de les cultures africanes, pel que fa a la reforma litúrgica i a l'ensenyament de la doctrina catòlica en termes corresponents a la mentalitat dels pobles africans".

f) DOCUMENTS RECENTS

1. PAU VI.

a') "OCTOGESIMA ADVENIENS", 14 Maig 1971.

"Entre el nombre de les víctimes d'injustícia, encara que el fenomen no és dissortadament nou, cal posar-hi aquells qui són objecte de discriminacions, de dret o de fet, per raó de la seua raça, el seu origen, el seu color, la seua cultura, el seu sexe o la seua religió".

b') MISSATGE AMB MOTIU DEL XXV ANIVERSARI DE LA UNESCO, 5 Novembre 1971.

El desenrotllament integral exigeix el respecte a les cultures.

"La UNESCO té per missió treballar per al desenvolupament integral de l'home, responsable del seu destí davant els seus germans i la història, i cridat a resoldre les nombroses antinòmies davant les quals es troba: intercanvis culturals multiplicats i saviesa ancestral conservada, expansió d'una cultura nova i fidelitat viva a l'herència de les tradicions, harmonització entre l'antiga cultura clàssica i la nova cultura científica i tècnica... aquests problemes fonamentals (cfr. "*Gaudium et Spes*" n.º 56) no poden ser resolts sinó amb una voluntat comuna de respecte i acceptació dels valors que constitueixen l'honor de les cultures produïdes per la Humanitat, dins la mateixa diversitat: "Entre les civilitzacions, com entre les persones, un diàleg sincer és, en efecte, creador de fraternitat" ("*Populorum Progressio*" n.º 73).

c') MISSATGE PER A LA JORNADA MUNDIAL DE LA PAU DE 1972.

"I on altres indiscutibles formes de justícia, nacional, social, cultural, econòmica... fossen ofeses i conculcades, ¿podríem estar segurs que siga pau vertadera la que resulta de semblant procés prepotent? Que siga estable? i fins si era estable, que fos justa i humana? Però precisament des d'aquesta seu, la nostra invitació a celebrar la pau sona com una invitació a practicar la justícia *Opus justitiae pax* (l'obra de la justícia és la pau: cfr. Is. 32,17). Ho repetim avui amb una forma més incisiva: "Si vols la pau, treballa per la justícia".

És una invitació que no ignora les dificultats a practicar la justícia, a definir-la, primerament, a posar-la en pràctica després, i mai sense algun sacrifici del propi prestigi i del propi interés".

2. ASSEMBLEA CONJUNTA DE BISBES I SACERDOTS. Madrid, Setembre 1971.

a') *Ponència I.*

N.º 10: "Ens adonem que en el nostre País resta molt de camí a fer pel que fa referència al reconeixement jurídic i a la realització dels drets de la persona humana, tal com estan exposats a la "Pacem in Terris" i en el Concili". *Segueix una enumeració de punts concrets i entre altres hi llegim:*

N.º 15: "Respecte i promoció dels legítims drets de les minories ètniques i de les peculiaritats culturals dels diversos Pobles d'Espanya".

b') *Assemblea Interdiocesana de Galícia*, prèvia a l'A. Conjunta de Madrid.

"Es demana a l'Assemblea Nacional, que manifeste que la defensa dels valors de les minories ètniques respon a un dret natural i no a una reivindicació política".

"Que l'Església defense, d'acord amb la seua doctrina, els drets d'una justa autonomia regional".

"Que es demane en concret, una molt seriosa atenció al problema de les llengües regionals i que la mateixa Església done exemple d'aquesta atenció en l'exercici del ministeri de la Paraula".

3. SÍNODE DELS BISBES. Roma, 1971.

"Reafirmem el dret dels pobles a conservar la pròpia identitat...".

Injustícies sense veu.

"La nostra acció ha d'estar primerament orientada a aquells hòmens i nacions que, a causa de les diverses formes d'opressió i de l'actual índole de la nostra societat, són víctimes silencioses de la injustícia i no tenen manera de fer sentir la seua veu".

La missió de l'Església, de la jerarquia i dels cristians.

"L'Església ha rebut del Crist la missió de predicar el missatge evangèlic que conté la crida de l'home per a la conversió del pecat a l'amor del Pare, i per a la fraternitat universal i, per tant, l'exigència de justícia en el món. Aquesta és la raó per la qual l'Església té el dret, o més encara, fins el deure de proclamar la justícia en el camp social, nacional i internacional, com també el de denunciar les situacions d'injustícia, sempre que els drets fonamentals de l'home i de la seua salvació ho requeresquen. L'Església no

és l'única responsable de la justícia en el món: té, tanmateix, una responsabilitat pròpia i específica, que s'identifica amb la seua missió de donar davant del món testimoniatge de l'exigència d'amor i de justícia, tal com està contingut en el missatge evangèlic, testimoniatge que, a més, ha de trobar una correspondència puntual en les mateixes institucions eclesials i en la vida dels cristians".

"Els cristians han d'acomplir amb fidelitat i competència les seues funcions d'ordre temporal. Han d'actuar, com un ferment del món, en la vida familiar, professional, social, cultural i política. És cosa seua assumir en tot aquest camp la seua pròpia responsabilitat, seguint com a guia l'esperit de l'Evangeli i la doctrina de l'Església".

L'educació en la justícia.

"Els principis fonamentals, mitjançant els quals l'influx evangèlic ha actuat en la vida social contemporània, es troben en la síntesi orgànica, que ha estat proposada, d'una manera gradual i oportuna, de l'Encíclica *Rerum Novarum* fins a la carta apostòlica *Octogesima adveniens*. Amb la Constitució del Concili Vaticà II *Gaudium et Spes*, l'Església ha comprés millor, com no ho havia fet mai abans, quina és la seua posició en el món contemporani, en el qual el cristià, practicant la justícia, treballa per la pròpia salvació. L'Encíclica *Pacem in Terris* ens ha ofert la carta magna dels drets de l'home. La justícia internacional a l'Encíclica *Mater et Magistra*..."

"La nostra missió (*de Bisbes*) ens imposa el deure de denunciar coratjosament les injustícies amb caritat, prudència i fermesa, en un diàleg sincer amb totes les parts interessades. Sabem, en efecte, que les nostres denúncies podran obtenir una adhesió només en la mesura en què siguen coherents amb la nostra vida i que es manifesten en una acció constant."

"La litúrgia, que és el cor de la vida de l'Església i que nosaltres presidim, pot ser de gran ajuda en l'educació en la justícia."

Apèndix primer

CRITERI DE LA UNESCO SOBRE L'ÚS DE LES LLENGÜES VERNACLES EN L'ENSENYAMENT, 1954

1.—La llengua materna és el mitjà natural d'expressió d'una persona i una de les seues primeres necessitats és desenrotllar al màxim la seua aptitud per a expressar-se.

2.—Tots els alumnes han de començar llurs cursos escolars en la llengua materna.

3.—No hi ha res en l'estructura de cap llengua que li impedesca d'esdevenir un vehicle de civilització moderna.

4.—No hi ha cap llengua que siga inadequada per a satisfer les necessitats de l'infant en els primers mesos d'ensenyament escolar.

5.—Cal que la UNESCO estudie amb una atenció especial la qüestió de proveir els alumnes de manuals escolars i altre material d'ensenyament.

6.—Si la llengua materna és adequada en tots els aspectes per a servir de vehicle d'instrucció en les universitats i establiments d'ensenyament, cal emprar-la com a tal.

11.—Les autoritats docents han de procurar convèncer una població reàcia perquè accepte l'ensenyament en la seua llengua materna, però no han d'imposar-la.

12.—L'alfabetització només pot ser mantinguda si hi ha una provisió adequada de material de lectura per a adolescents, adults i infants en edat escolar, i tant per a entreteniment com per a estudi.

13.—Si la llengua materna de l'infant no és la llengua oficial del seu país o una llengua mundial, cal que aprenga una segona llengua.

14.—És possible adquirir un bon coneixement de la segona llengua sense emprar-la com a mitjà d'ensenyament general.

15.—Durant el primer any, o el segon d'assistència de l'infant a l'escola, l'estudi de la segona llengua pot ser introduït com a assignatura.

16.—L'ensenyament de la segona llengua ha de progressar gradualment i no ha de ser emprada com a mitjà d'instrucció fins que els alumnes hi estaran prou familiaritzats.

18.—Si en un país són parlades diverses llengües, convé que siguen escrites amb la màxima uniformitat possible.

(Traducció autoritzada pel Departament del "Service des Documents et Publications", 7-1-1963. Edicions d'A. C., IV.)

Apèndix segon

NORMES DE LA LEGISLACIÓ ESPANYOLA

1) L'Ordre del 21 de febrer de 1961, autoritza la nostra llengua per al servei interior de telègrafs.

2) Decret del 14 de gener del 1965 del Ministeri d'Informació i Turisme, article 12, número 2: "En los rótulos de los establecimientos se utilizará el idioma español o cualquiera de las lenguas de las distintas regiones patrias"

3) Ordre de 19 de desembre de 1968, article 1, número 2: "...a partir de los veinte días siguientes a la publicación de esta Orden, la música cantada en lenguas españolas deberá llegar al 65 por 100".

4) Llei General d'Educació (1970):

La educación y sus fines.

Artículo 1.º

Son fines de la educación en todos sus niveles y modalidades:

3) "La incorporación de las peculiaridades regionales, que enriquecen la unidad y el patrimonio cultural de España, así como el fomento del espíritu de comprensión y de cooperación internacional".

Sistema educativo.

Artículo 14

1) "La educación preescolar comprende juegos, actividades de lenguaje, incluida en su caso la lengua nativa...".

Artículo 17

1) "Las áreas de actividad educativa en este nivel (E. G. Básica) comprenderán: el dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, el aprendizaje de una lengua extranjera y el cultivo, en su caso, de la lengua nativa...".

B. La llengua de la litúrgia i educació cristiana:

a) CONCILI VATICÀ II

1) *Constitució* "SACROSANCTUM CONCILIUM"

N.º 22: Normes generals: Qui té autoritat en matèria litúrgica.

1) "La disposició de la litúrgia depèn únicament de l'autoritat de l'Església: pertoca a la Seu Apostòlica i, quan ho disposa el dret, al bisbe".

2) "En virtut del poder concedit pel dret, el govern en matèria litúrgica pertoca també, dins els límits establerts, a les diverses assemblees de bisbes legítimament constituïdes i competents dintre un territori".

N.º 36: La llengua litúrgica

1) "L'ús de la llengua llatina s'ha de conservar en els ritus llatins, excepte en cas de dret particular.

2) Amb tot, com siga que en la Missa i en l'administració dels sagraments o altres parts de la litúrgia, l'ús de la llengua vernacla pot ser sovint molt útil per al poble, se podrà atorgar-li una major amplitud, sobretot en les lectures i admonicions, en algunes oracions i càntics, d'acord amb les normes que sobre això s'estableixen per a cada cas en els capítols que segueixen.

3) Mentre es serven aquestes normes, pertoca a les autoritats competents, tal com es menciona en l'article 22, 2, i si es dóna el cas, havent-se aconsellat amb els bisbes de les regions veïnes de la mateixa llengua, de decidir sobre el fet i la manera d'usar la llengua vernacla, una volta aprovades les seues decisions i confirmades per la Seu Apostòlica".

4) "La traducció del text llatí a la llengua vernacla que s'haja d'emprar en la litúrgia, ha de ser aprovada per l'autoritat eclesiàstica competent esmentada més amunt".

Normes per adaptar la litúrgia a les maneres de ser i a la tradició de cada poble.

N.º 37: "L'Església en els camps que no toquen la fe ni al bé de tota la Comunitat, no vol, ni tan sols en la litúrgia, imposar una norma rígida ni única; és més, honra i afavoreix les qualitats dels diversos pobles i llurs dons...".

N.º 38: "Mentre es conserve la unitat substancial del ritu romà, s'ha de donar lloc a les varietats legítimes, i a les adaptacions a la diversitat de les assemblees, regions i pobles...".

N.º 39: "Dins els límits fixats per les edicions típiques dels llibres litúrgics, pertocarà a la competent autoritat territorial que es menciona en l'article 22, 2 de definir les adaptacions, sobretot pel que fa a l'administració dels sagraments, sagramentals, processons, llengua litúrgica, música i arts sagrats, d'acord sempre amb les normes fonamentals que dóna la present Constitució" (*).

(*) La llengua litúrgica se refereix al llatí o llengua vernacla; no hi entra, segons les normes fonamentals, "la llengua oficial" d'un lloc que en té una altra com a vernacla.

Llengua litúrgica de l'Eucaristia, dels altres sagraments i de l'Ofici diví.

N.º 54: "Es podrà donar el lloc convenient a la llengua vernacla en les Misses celebrades amb poble, particularment en les lectures i en l'oració comuna, i, segons les circumstàncies locals, també en les parts que toquen al poble, d'acord amb l'article 36 d'aquesta Constitució".

N.º 63: "Com que sovint en l'administració dels sagraments i dels sagramentals, pot ser molt útil entre el poble l'ús de la llengua vernacla, done-se-li un lloc més ample, segons les normes que segueixen:

a) En l'administració dels sagraments i sagramentals, pot fer-se servir la llengua vernacla segons l'article 36.

b) Seguint la nova edició del ritual romà, es prepararan rituals particulars, com més aviat millor, per l'autoritat eclesiàstica territorial de què es parla en l'article 22, 2 d'aquesta Constitució, adaptats a les necessitats de cada regió, fins i tot pel que fa a la llengua. I una vegada hagen estat revisades les actes per la Seu Apostòlica, posen-se en ús en llurs respectives regions".

N.º 101: 1) "Segons la tradició secular del ritu llatí, els clergues han de conservar la llengua llatina en l'Ofici diví, deixant, amb tot, potestat a l'Ordinari de concedir l'ús de la llengua vernacla, segons l'article 36, en casos particulars, en aquells clergues pels qui resulta un impediment greu l'ús de la llengua llatina, sempre que complesquen degudament l'Ofici.

2) El superior competent pot concedir a les monges, i als membres, hòmens no clergues i dones, d'Instituts de perfecció, l'ús de la llengua vernacla en l'Ofici diví fins i tot si se celebra al cor, mentre siga en una traducció aprovada.

3) Qualsevol clergue obligat a l'Ofici diví, si se celebra amb assemblea dels fidels, o amb els qui se citen en el 2, en llengua vernacla, satisfà la seua obligació, mentre el text de la traducció siga aprovat".

2) *Constitució* "GAUDIUM ET SPES"

N.º 44: Llei de tota evangelització.

"L'experiència del temps passat, el progrés de les ciències, els tresors amagats en les més diverses cultures, que permeten conèixer més a fons la naturalesa de l'home i obrin nous camins a la veritat, són també útils a l'Església. Efectivament des del començament de la seua Història, l'Església va aprendre a expressar el missatge del Crist servint-se dels conceptes i de la llengua de cada poble, i va procurar a més ilustrar-lo amb la saviesa dels filòsofs. Tot això amb la intenció d'adaptar, dins dels límits possibles, l'Evangeli al nivell del poble i les exigències dels savis. No hi ha cap dubte que aquesta adaptació de la paraula revelada s'ha de mantenir com a llei de tota evangelització. Perquè així es desperta en qualsevol país la possibilitat d'expressar el missatge del Crist segons l'estil que més se li adiu i, al mateix temps, es fomenta un intercanvi viu

entre l'Església i les diverses cultures". (Cfr. n.º 13 de la Constitució "*Lumen Gentium*").

3) Decret CHRISTUS DOMINUS.

N.º 23, 3. Els fidels de llengua diversa.

Igualment, en circumstàncies semblants, es proveesca als fidels de llengua diversa o bé per mitjà de sacerdots o parròquies de la mateixa llengua, o bé per un Vicari Episcopal que parle bé aquella llengua, i també, si fos el cas, ornat amb el caràcter episcopal, o bé últimament amb altres mètodes escaients.

4) PAU VI EN EL DISCURS DIRIGIT AL CONCILI I AL MÓN CRISTIÀ, 7 Desembre 1965.

"Les llengües innombrables que parlen els pobles d'avui han estat admeses a expressar litúrgicament la paraula dels homes a Déu i la paraula de Déu als homes".

b) DOCUMENTS POST-CONCILIARS.

1) Motu proprio "SACRAM LITURGIAM": Normes executives de la constitució conciliar sobre la Sagrada Litúrgia. Pau VI, 25 Gener 1964.

IX. "Com siga que per l'article 101 de la Constitució els qui tenen l'obligació de recitar l'Ofici diví poden obtenir facultat de diverses maneres per a servir-se de la llengua vernacla *(usurpandi linguam vernaculam)* en lloc de la llatina, considerem convenient d'indicar que aquestes traduccions en llengua popular *(varias huiusmodi populares interpretationes)* hauran de ser fetes i aprovades per la competent autoritat eclesiàstica territorial, segons la norma de l'article 36, 3 i 4. Però les decisions d'aquesta autoritat segons la norma del mateix art. 36, 3 han de ser degudament aprovades i confirmades per la Santa Seu, cosa que manem que es tinga en compte, sempre que es traduesca en llengua vernacla per l'autoritat legítima, un text litúrgic llatí" (°).

X. "Com que, en virtut d'aquesta constitució (a. 22, 2) la direcció en els afers de la litúrgia, dins els límits establerts, correspon també a les diverses classes d'assemblees competents dels bisbes territorials legítimament constituïdes, decretem mentrestant, que aquestes hauran de ser nacionals".

2. INSTRUCCIÓ DE LA SAGRADA CONGREGACIÓ DE RITUS per a aplicar rectament la Constitució sobre la Sagrada Litúrgia, 26 Setembre 1964.

N.º 22. *L'autoritat competent en matèria litúrgica.* És propi del Bisbe, dins els límits de la seua diòcesi, regular la litúrgia, segons les normes i l'esperit de la Constitució sobre la Sagrada Litúrgia, dels decrets de la Seu Apostòlica i de l'autoritat territorial competent.

N.º 40: Les traduccions dels textos litúrgics en llengua popular.

Convé que, en preparar les traduccions dels textos litúrgics en llengua popular, segons la norma de l'article 36, 3, s'observe el que segueix:

(°) En el mateix paràgraf hem vist llengua vernacla i popular com a paraules sinònimes.

a) les traduccions dels textos litúrgics en llengua popular es faran del text litúrgic llatí...;

b) ... una traducció perfecta dels textos litúrgics en la llengua del poble ha de satisfer plenament, a la vegada, moltes exigències;

c) s'establirà un acord sobre les traduccions, si el cas ho demana, entre els Bisbes de les regions veïnes que parlen la mateixa llengua;

d) a les nacions on es parlen diverses llengües, es faran traduccions a cada llengua i es sotmetran a l'examen especial dels Bisbes interessats" (°).

3) EUCHARISTICUM MYSTERIUM": Instrucció de la Sagrada Congregació de Ritus, 25 Maig 1967.

N.º 19. Que els forasters siguen agregats a la celebració local de l'Eucaristia.

"Els fidels que participen a la celebració de l'Eucaristia fora de llur parròquia, que s'unesquen a l'acció sagrada en la forma que acostuma fer la comunitat local.

Els pastors miraran d'ajudar, d'una manera hàbil, als fidels provinents d'altres regions a unir-se a l'assemblea local. I això, especialment, en les esglésies de les grans ciutats i, en els llocs on, per raó de vacances acudeixen molts de fidels.

En el cas, però, de grups més importants d'estrangers d'altra llengua o d'emigrats, que tinguen cura els pastors d'oferir-los l'avinentesa, almenys de tant en tant, de participar a la Missa celebrada a la llur usança. S'ha de procurar, amb tot, que els fidels puguen dir i cantar junts, en llengua llatina, les parts de l'Ordinari de la Missa que els pertoquen".

c) CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA

La reunió de l'Episcopat Espanyol en el mes d'abril de 1964, va especificar que per llengua vernacla calia entendre la parlada: catalana, castellana o basca.

El 12 de Novembre del mateix any, es signava a Roma un comunicat en què es deia: "Pel que es refereix a les altres llengües parlades a Espanya, les traduccions han estat confiades als bisbes de les regions interessades, segons el que hi ha disposat a l'article 40, d, de la Instrucció de la S. C. de Ritus".

(°) In nationibus plurium linguarum interpretationes populares singulis linguis respondentes conficiantur et peculiari examini Episcoporum quorum interest subiciantur.

Els textos que precedeixen han estat extrets de traduccions aprovades per l'autoritat eclesiàstica:

Documents del Concili Vaticà II: Volum 265 de la BAC, i el corresponent d'Editorial Estela.

Encíclica "Pacem in Terris": Edició de les Editorials Nova Terra i Estela. La numeració dels paràgrafs és la d'aquesta edició.

Els documents més recents de la Santa Seu: de la publicació quinzenal "Documents d'Església".

Els documents de Pius XI i Pius XII han estat traduïts directament d'Acta Apostolicae Sedis pel P. Riutort.

Quan es troben punts suspensius en la consignació dels documents es deu únicament al fet que hi ha frases que no fan al nostre tema.

II. Aspectes i dificultats de l'aplicació de la doctrina dels documents precedents

Nota: Els números que hi ha entre parèntesi corresponen a la línia dels textos presentats en la Primera Part

a) Conceptes bàsics

1) *¿Què és llengua vernacla?*

a' *Filologia*: Vernacle és allò que és domèstic, natiu, de casa nostra o del nostre país. Es diu especialment referit a la llengua o idioma propi.

b' *UNESCO*: Llengua vernacla és la llengua materna d'un grup dominat socialment o políticament per un altre que parla una llengua diferent.

c' *Els mateixos documents de l'Església*, especialment el Motu proprio *Sacram Liturgiam* i la Instrucció següent, parlen igualment, considerant-les sinònimes, de llengües vernacles i llengües populars (649 ss.).

d' *Libro Blanco*: Bases para una política educativa en España. Planes de estudio:

En la Enseñanza G. Básica: "La lengua nacional y la iniciación en el conocimiento de una lengua extranjera. En las regiones bilingües se podrán completar estos conocimientos lingüísticos con el estudio de la *lengua vernácula* respectiva".

En el Bachillerato: "Lingüístico (lengua y literatura nacional y extranjeras). Podrán incluirse *lenguas vernáculas* como materias opcionales".

Com veiem, segons el *Libro Blanco*, llengües vernacles són considerades les llengües espanyoles que no són el castellà. El *Libro Blanco* s'inspira en la UNESCO, que dóna una definició d'acord amb l'ús corrent de l'expressió llengua vernacla exposat en b' d'aquest mateix apartat.

Per a l'Església, en canvi, llengua vernacla és tota llengua popular, pròpia o nativa, siga o no oficial; l'apartat II,c) ens ho deixarà millor puntualitzat.

2) *Cultura amb relació al concepte de Poble, Nació, Estat, Pàtria:*

La diferència entre *Estat i Nació* la fa patent el Radiomissatge de Pius XII de 1955 (32, ss.). No obstant, els documents de l'Església usen de vegades la terminologia vulgar d'anomenar Nació a allò que correspon al concepte d'Estat: És que normalment en el món una Nació és, o convé que siga, un Estat (67, ss.). També hi ha casos com es recorda en el Radiomissatge de Pius XII, per exemple Alemanya, en què una única nacionalitat està dividida en diversos Estats; per altra banda, els casos de Iugoslàvia, Suïssa, Gran Bretanya, etcètera, ens presenten diverses nacionalitats dins un mateix Estat.

Poble i Nació són conceptes sinònims. *Cultura* en el seu aspecte social-històric també és sinònim de Poble i Nació (138-205).

Per la seua relació amb aquests conceptes anotarem que *Pàtria* té un caràcter primàriament familiar. El mot Pàtria és un adjectiu substantivat que s'ha d'unir al substantiu terra, és a dir "Terra pàtria". Pàtria és la terra on visqueren i estan soterrats els avantpassats, dels qui nosaltres som continuadors. Aquests avantpassats i nosaltres formem una societat, un Poble; d'ací que vinga a significar també la societat que ells formaren i nosaltres hem rebut.

Quan s'usa la paraula *ètnia* o l'expressió grup ètnic (89), l'Església no fa referència, normalment, a peculiaritats físiques o racials, sinó que té davant els pobles històrics que formen grups humans diferenciats; per tant, el valor del color de la pell o l'altura corporal, posem per cas, no és considerat com a gran valor per l'Església: l'Església és per naturalesa antiracista, ha de passar sempre per damunt dels orgulls racials.

L'Església reconeix el valor i accepta com un dret la continuació dels diversos Pobles Històrics de tot el món; posa en el respecte mutu i agermanament de tots els Pobles, segons el pla del Creador, la més forta premissa de la pau universal; així com també veu en la realització no egoista de cada un dels Pobles, la realització de tota la família humana.

Els diversos Pobles vénen a ser per a la solidaritat mundial, el mateix que els valors d'una realització personal són per a un grup humà qualsevol. Un grup ben conjuntat, format per individus de grans qualitats, seria un grup de la màxima vàlua; igualment, una societat universal perfecta ha de constar de Pobles elevats en totes les seues manifestacions de convivència; tota realització com a Poble comença en la consciència de la pròpia identitat. (Cfr. *Populorum Progressio*, 73).

3) *¿Què s'entén per una minoria?*

Els documents de l'Església parlen de drets i deures de les minories (5, 11, 67, 238, 255). És un concepte que quasi no demana explicació; senzillament, minoria és aquell grup humà que no és la majoria dins una societat de qualsevol classe.

En l'aspecte d'agrupació religiosa tenim una majoria religiosa - minoria religiosa: Els protestants a Espanya són una minoria; a Irlanda del Nord són minoria els catòlics.

Majoria lingüística - minoria lingüística. Per exemple, als Estats Units hi ha una majoria anglòfona i una minoria de llengua castellana; al Canadà, el francès està en situació de minoria; a Espanya, la nostra llengua és parlada per uns set milions de persones; està, per tant, en situació de minoria respecte al castellà.

Si en els documents de l'Església es parla de minories nacionals o de grups ètnics minoritaris, cal entendre-ho d'acord amb les nocions adés explicades. Hem vist, segons la doctrina de Pius XII i Joan XXIII, que nació per la seua naturalesa no s'uneix necessàriament amb el concepte d'Estat independent.

b) «Anem a una cultura universal, deixem les cultures minoritàries!»

1) *L'Església i el món d'avui davant la diversitat de les cultures.*

L'antinòmia particularisme - universalisme de les cultures, la contempla l'Església en el número 56 de la *Gaudium et Spes* (206, ss.); la visió de l'Església és de connexió i admissió dels valors particulars i dels universals. Precisament els números 53, 54, 55 del mateix document (138-205) tracten del valor de les diverses cultures històriques, per elles mateixes i dins una visió universalista del món; a més se'ns invita a ser responsables en el desenrotllament de la pròpia cultura en el temps actual.

Dels documents conciliars citats, bastarà recordar per donar resposta a la idea tan difosa que hem d'abandonar el propi idioma si volem ser universals, el principi que exposa el número 54 (185): "*...a poc a poc pren forma un tipus més universal de cultura humana, el qual com més respecta les característiques de cada una de les cultures, més promou i expressa la unitat del gènere humà*". Per tant, com més fondes posem les arrels en la cultura-llengua dels avantpassats, més universals serem. La nova Llei d'Educació Espanyola propugna el mateix principi en quant a la unitat d'Espanya (501, ss.).

Com es pot veure, l'Església recrimina el que diríem colonialisme de les cultures; l'Església diu no a les llengües que es senten superiors a les altres i que per força d'una falsa superioritat s'hi volen sobreposar. La superioritat està que per a cada poble del món, la llengua i cultura vernacla és *la seua*, la dels avantpassats; així com un estima la família per ser la pròpia i no perquè tinga més o menys riqueses o poder. Ja deien els antics: *"Nemo Patriam suam amat quia magnam, sed quia suam"*.

Els diversos Pobles del món que fins ahir eren colònies, estan cercant la seua identitat. Quant a la llengua, deixen a un costat llengües de tanta categoria internacional com l'anglès i el francès i treballen per a constituir la pròpia llengua com a llengua culta amb la finalitat de poder-la emprar en totes les manifestacions de la pròpia comunitat humana.

Pau VI, en document recent, deia a la UNESCO en referir-se, entre altres problemes, a l'antinòmia particularisme-universalisme de les cultures (206, ss.): "*...aquests problemes fonamentals no poden ser resolts sinó amb una voluntat comuna de respecte i acceptació dels valors que constitueixen l'honor de les cultures produïdes per la humanitat, dins la mateixa diversitat. Entre les civilitzacions, com entre les persones, un diàleg sincer és, en efecte, creador de fraternitat*" (314, ss.).

2) *Necessitem una llengua universal.*

Hem d'admetre que la solució de l'antinòmia particularisme-universalisme en el camp de les llengües, demana l'adopció d'una llengua mundial, que podrà ser la llengua d'un poble històric, posem per cas l'anglès, el francés o el castellà, o una llengua de laboratori com l'esperanto; la gran dificultat està en determinar quina ha de ser l'única llengua mundial, però més o menys aviat s'haurà de solucionar; la Unitat Europea pareix que esperonejarà a resoldre aquest problema.

Una tan desitjada conquesta de la nostra civilització, anirà unida a la conservació de totes les llengües i cultures del món.

Pedagògicament, aprendre la llengua universal i unir el coneixement d'aquesta a la vernacla, no produeix dificultats; més bé, si s'estudia una i altra llengua en l'edat oportuna de l'escolar (466, ss.), es crea un procés d'aprenentatge psicològicament beneficiós.

Per a les relacions internacionals s'usaria la llengua internacional i per a la vida de cada Poble, la vernacla. Un Congrés, suposem, nacional, seria en la llengua nacional; un internacional, en la internacional. Les obres escrites que vertaderament tinguessen valor mundial, es traduirien a la llengua internacional. Un visitant temporal d'un lloc usaria la llengua internacional; un que hi anàs a viure o a estar-hi molt de temps, aprendria la llengua autòctona.

Hem indicat abans que la futura Europa Unida demana la solució del problema en aquest sentit; és la forma en què visquérem els nostres primers doscents anys d'Unitat Espanyola des dels Reis Catòlics fins a Felip V; i, com hem vist, és la solució que demana l'Església.

Precisament en aquesta conjuntura històrica que vivim, podem els valencians i baleàrics, permetre la desaparició de la nostra cultura i llengua?

3) *La llengua castellana.*

Des del 1707, quan les armes de Felip V dominaren les valencianes, el castellà substitueix la pròpia llengua en els documents públics. Des del 1715, pel mateix motiu, el castellà comença a ser en certa forma la llengua oficial de l'antic Regne de Mallorca. En els anys que seguiren aquestes dates els Reis es preocuparen d'enviar Bisbes amb la missió d'imposar la llengua castellana a l'Església. Entre altres, els noms de Mayoral, Belluga i Díaz de la Guerra són prou recordats en aquest aspecte pels historiadors.

En els fets esmentats trobem el motiu històric de l'oficialitat del castellà en les nostres terres. Respecte a tal oficialitat ens adherim al número 13 de les conclusions de la UNESCO (463, ss.), com també fem nostre el principi de la *Pacem in Terris* (97, ss.) de convivència i de mirar de convertir en saba i sang pròpia els valors de la cultura castellana, tan germana a la nostra pel motiu del comú romanisme.

Demanaríem als valencians i baleàrics que arribassen a saber més castellà que els mateixos nascuts a Castella. Això, com resulta evident, no pot significar mai, ni per raons pedagògiques ni per dignitat, la ignorància de la llengua i cultura nostra i dels avantpassats. Tot allò que suara hem dit de la llengua universal té aplicació al castellà, però hem d'insistir en la necessitat de la unicitat de la llengua universal: el món torna de cada dia més petit i ja no acaba en els Pirineus.

Com ens diu clarament l'Església, els Estats no es poden fonamentar sobre una llengua-cultura en contra de les altres autòctones (238, ss.); la pluralitat dins un Estat és un llegat de la història que no es pot renunciar en nom d'una falsa unitat (19, ss.). La Nova Llei d'Educació, com hem recordat, ho reconeix clarament per a les diverses cultures espanyoles (496, ss.).

Davant la Unitat Europea que feliçment anem formant, voldríem que dominàs el sentit d'acceptació mútua que propugnaren a Espanya els Reis Catòlics i que continuaren els Àustries. No voldríem veure de cap manera el castellà substituït en terres castellanes per la llengua oficial europea a l'estil borbònic absolutista.

c) «Nosaltres usem la llengua vernacla oficial».

1) *L'expressió llengua vernacla oficial és desconeguda pels documents de l'Església*, ja que en els documents que tracten de la llengua litúrgica, únicament es parla de llengües vernacles i de llengües populars, mai no s'hi parla de llengües nacionals ni tampoc de llengües oficials. (Cfr. 532, 544, 547, 571, 579, 583, 598, 621, 642, 649, 652, 675, etc.).

2) *Porta una certa "contradictio in terminis"*, precisament perquè l'expressió *llengua vernacla*, usualment, a l'actualitat, significa la llengua pròpia i no oficial. Com veiérem en II,a), quan donàrem la definició de llengua vernacla, consignàrem la que ofereix la UNESCO, a base de considerar com a tal la llengua no oficial; també en el mateix lloc, transcrivírem el text del *Libro Blanco*, que anomena "lenguas vernáculas" les llengües espanyoles que no són el castellà.

3) *És contrària als principis de l'Església*, perquè si l'Església diu que és una exigència de justícia el dret lingüístic de les minories (82), s'hagués contradit amb les pròpies normes de dret natural, si hagués admès únicament les llengües oficials i rebutjat les llengües vernacles o populars en la litúrgia.

4) *Contradiu les prescripcions expresses de l'Església*, ja que en el número 40, d, de la Instrucció per a aplicar rectament la Constitució sobre la Sagrada Litúrgia del Concili es diu: "a les nacions on es parlen diverses llengües, es faran traduccions a cada llengua i es sotmetran a l'examen especial dels Bisbes interessats" (687). Cal fer notar que una expressió com "conficiantur" que es troba en el text llatí, és clarament preceptiva de part de la Santa Seu.

Tots coneixem el procés post-conciliar portat a terme per qui podia fer-ho, el Papa, de passar d'un permís o fins al màxim d'un desig dels documents con-

ciliars en quant a l'ús de la llengua vernacla, a una espècie de manament de fer normalment la litúrgia en llengua vernacla. L'autoritat suprema de l'Església ha aprovat el pas que han promogut les Conferències Episcopals d'un ús total de la llengua vernacla en comptes de la llatina. El Papa per a la seua diòcesi de Roma vol que s'use l'italià, excepte en els actes o llocs que tenen un caràcter universal, i quan ell ha visitat les diverses comunitats cristianes del món ha mirat d'acomodar-se a les diverses llengües. El precepte esmentat de fer les traduccions a totes les llengües de cada nació és un altre fet que ens certifica una vegada més el progrés en la legislació eclesiàstica en aquest aspecte.

Seria inconseqüent que les normes per a aplicar el Concili en matèria litúrgica, en el moment de manar la confecció de les traduccions, ho prescrivissen amb la finalitat de poder arxivar aquestes traduccions com una espècie de monument de cultura; menys pot acceptar-se que es vulga dir: "es faran traduccions a totes les llengües que hi ha en el món, però després solament podrà usar-se la llengua oficial o una llengua important"; certament seria una discriminació inconcebible en la ment de l'Església; estem per afirmar que tindria un sentit de jocositat inimaginable.

Per tant, l'Església vol senyalar la llengua pròpia, popular o vernacla de qualsevol lloc del món, siga o no siga oficial. En cas d'haver-n'hi una d'oficial i una altra de vernacla, és la vernacla del Poble. Si el Poble no té apreci d'aquest fet, l'Església l'ha d'anar instruint en aquest sentit.

Per a l'Església no hi ha Pobles petits sense drets i Pobles grans amb drets; hi ha simplement Pobles: El Líban, Escòcia o Croàcia són tan Poble com el nombrós grup humà d'Alemanya-Austria o de Xina. Tampoc no constitueix a una part de la humanitat en Poble el fet que tinga govern civil autònom o exèrcit, sinó que tots els documents de l'Església contemplen uns elements que no són ni la quantitat ni l'estatalitat com a constitutius essencials dels Pobles. Un darrer exemple: Qui negaria que Puerto Rico és un Poble divers respecte del Nord-Americà, i qui s'atreviria a negar-li el dret de parlar amb Déu en la pròpia llengua?

d) «La litúrgia en valencià-mallorquí no és pastoral»

1) *La litúrgia, connexió de la comunitat de fe amb les comunitats històrico-humanes.*

La litúrgia no és una pura oració personal, sinó que és acció d'un Poble que esdevé per la fe Poble de Déu, el qual continua inserit per raó de la catolicitat en la seua contextura històrico-humana. (Cfr. II,f).

Constatem que si a l'hora de la litúrgia es diu que la llengua oficial a les nostres terres és entesa de tothom i la vernacla no, més que presentar un principi vàlid en pastoral, el que fem és posar de manifest amb la nostra afirmació una anormalitat: És anormal que la llengua pròpia d'un Poble (això significa vernacle) no siga entesa per tot el Poble.

Tota llengua té valor en quant està no solament en les famílies, sinó també en la societat: Les llengües són fruit de societats històriques.

Davant la llengua d'un Poble no hi pot haver llibertat de saber-la o no. No es pot dir: "jo vull saber valencià-mallorquí, jo no": La llengua és dret i deure dels diversos grups humans històrics; no solament dret familiar.

El fet que un idioma tinga vigència únicament en les famílies, és condemnar-lo, dins el context de la civilització moderna, a la desaparició.

Aquesta afirmació, en comptes de produir en nosaltres la conclusió que hem d'abandonar la pròpia llengua, ha de provocar la voluntat de defensar-la: el seu ensenyament en les escoles, l'accés a la premsa i altres mitjans de comunicació social, etc., ens faran aquest servici "d'exigència de justícia" del qual no queda dispensada la mateixa litúrgia. És un imperatiu de la nostra dignitat (57, ss.) i de la nostra consciència (12, 79), i conseqüentment és un imperatiu de la Pastoral.

Pastoralment, per tant, la utilització d'un idioma en la litúrgia no pot subordinar-se ni a l'estadística dels qui el parlen o no en un lloc determinat, ni a la consideració que es concedeix a la cultura de la que és vehicle, sinó que el Poble dels fills de Déu formant un sol cos amb els diversos condicionaments de la seua comunitat històrico-cultural, és el subjecte de la litúrgia.

2. *Pastoral d'adaptació dels immigrats.*

Els germans de fora que han vingut a estar entre nosaltres, estrangers o immigrats s'han d'acomodar a la nostra llengua. Això ho demana el núm. 19 d'*Eucharisticum Mysterium* (695) i el mateix seny. Els germans recentment arribats han de ser empelts del nostre Poble; mai no poden ser considerats ciutadans de segona categoria, si fos així, seríem racistes; per altra banda, no voler acomodar-se al lloc on s'ha anat a viure, sinó exigir el contrari, és senzillament tenir actitud de colonitzador.

La naixença no és l'única raó per la qual s'entra a pertànyer al nostre poble històric; tot aquell que viu amb nosaltres és de la nostra comunitat; així ho contempla clarament el núm. 53 de la Constitució *Gaudium et Spes* en afirmar: "*d'aquesta manera s'estableix un determinat medi històric en el qual ve a inserir-se l'home nascut a qualsevol Poble i a qualsevol temps, i és d'on extrau els valors per a promoure la civilització humana*"... (169-172). Per a molts d'emigrats resulta difícil l'empelt; per a molts s'ha fet a contracor l'haver de passar a viure entre nosaltres, generalment per necessitats econòmiques. Cal la nostra comprensió i ajuda.

La Pastoral concreta que preconitza el número 19 "d'Eucharisticum Mysterium" (693-710), és la següent:

1) Si el vingut de fora resideix poc temps entre nosaltres, no presenta un gran problema. Quan s'uneix a la nostra Acció Litúrgica fa professió de catolicisme i fa vertadera oració, encara que no ens entenga. Si no fos possible aquest cas de no comprensió, no es podria fer la litúrgia en llatí, llengua no entesa per la immensa majoria dels creients, i no obstant volguda com a llengua litúrgica per l'Església en certes ocasions, fins i tot en els documents postconciliars (707-710).

2) En el cas que el vingut de fora s'estableix per molt de temps entre nosaltres o definitivament, haurà d'aprendre la nostra llengua vernacla per a poder-se acomodar a la nostra litúrgia. Aquesta acomodació s'ha de fer de "manera hàbil" de part dels Pastors.

3) Quan són molts els vinguts de fora, és molt convenient, que, fins que s'hagen acomodat a la nostra terra que els acull, siguen atesos segons la seua usança.

Realment una pastoral així, en el cas concret dels nostres ambients, no ens presenta un camí fàcil; però recordem que Pastoral no és absència de dificultats.

3) *Els que han abandonat la llengua dels avantpassats.*

A la vista del número 29 de la *Gaudium et Spes* que la discriminació per la llengua és contrària al pla de Déu (132, ss.) i del judici moral de l'Església en la *Pacem in terris* que el no secundar els drets lingüístics de les minories és una greu violació de la justícia (79), demanaríem un examen sincer de consciència, sobretot a l'hora de la litúrgia, als valencians i baleàrics que han bandejat en la seua família la llengua dels avantpassats, i els voldríem demanar que siguen conseqüents com a individus i, segons les seues possibilitats, com a societat.

4) *La Història ens interpella ja des d'ara.*

Tenint com tenim uns principis d'actuació de part de l'Església tan clars, la Història no ens perdonaria que no fóssim conseqüents usant la llengua vernacla en la litúrgia. L'Església ha de realitzar accions que solament amb perspectiva històrica seran reconegudes; pel contrari, tots lamentem actituds passades de l'Església, que exigeixen als creients demanar perdó, com ho feu públicament Pau VI en el Concili.

En conclusió:

Sembla que cal afirmar, que la introducció de la llengua vernacla suposa, com tota acció pastoral, una pedagogia, sobretot cal instruir en el per què als fidels; però exigeix, per l'altre costat, una acció seriosa de part de tots, d'una manera especial de part dels Ministres de la Litúrgia: els principis de l'Església parlen per si mateixos de tal serietat.

Cal recordar, finalment, tantes persones, moltes de les quals han hagut de superar una certa sorpresa inicial, que han trobat en la litúrgia en llengua vernacla, aquella calor i intimitat que sols a través d'ella és possible; els testimonis en són nombrosos.

Cada dia són més les Comunitats Cristianes de les nostres Diócesis que introdueixen amb èxit la llengua vernacla en la litúrgia.

e) «Valencià-mallorquí, sí; català, no!».

1) *Un passat vigent fins avui.*

El País Valencià que va ser reincorporat a la fe cristiana i a la cultura europea pels nous pobladors catalans, fa més de set-cents anys, té com a llengua vernacla la que tenien aquests avantpassats nostres, llengua coneguda per tot el món com a llengua o idioma català i que anomenen familiarment valencià; en la ciutat d'Alacant, alacantí; com es diu mallorquí, menorquí, eivissenc a la respectiva illa de les Balears.

En la repoblació hi participaren fortament els aragonesos, però tots, catalans, aragonesos i la població anterior integrada, formaren un sol Poble, el valencià, amb la llengua catalana com a llengua pròpia del Regne. Basta recordar que les viles ponentines del Regne com Sogorb, Xelva, Bunyol, Enguera, Aiora, com també Oriola, tenen en els seus arxius quasi bé tota la documentació, medieval i fins els segles XVII-XVIII, escrita en l'única llengua de l'administració foral del Regne.

En el mateix segle XIII i en diferents dates, les Illes Balears, emprenien idèntic camí que la València de 1238 de tornar a la cultura occidental mitjançant l'adopció de la llengua catalana i sobretot mitjançant la religió cristiana dels nous pobladors.

El parlar de les noves terres va reflectir la divisió dialectal, subsistent fins a l'actualitat en la mateixa Catalunya. El Regne de València adoptà la pronunciació de l'anomenat *Català Occidental*, el Regne de Mallorca, la del *Català Oriental*. La major proporció de pobladors procedents d'una o altra regió lingüística ho va determinar.

Els elements àrabs i mossàrabics tingueren la seua part d'influència, tant en el País Valencià com en les Balears, influència que contribuí a caracteritzar aquestes modalitats regionals; a Mallorca sembla que quan hi va entrar el Rei En Jaume, el 1229, ja no hi havia mossàrabs; els de València s'integraren tot d'una en la mateixa comunitat dels cristians conquistadors. De totes formes els seus elements culturals i lingüístics, com abans els ibèrics, fenicis, grecs i visigòtics formen el sol cos de la llengua-cultura catalana, de base romànica en una proporció immensament majoritària.

Per tant la nostra cultura-llengua és una part integrant i no despreciable del món de parla romànica, món que constitueix d'una forma decisiva i bàsica la civilització occidental, com serà un element igualment decisiu de l'Europa que tots desitgem formar en el futur.

Aquest món romànic està constituït per deu llengües. La nostra llengua catalana fou la primera entre les seues germanes, que s'enlairà com a llengua culta apta per a la filosofia i teologia: el seu artífex Ramon Llull amb la seua immensa producció. La més antiga traducció impresa de la Bíblia en llengua romànica fou estampada a València l'any 1478, la Bíblia de Fr. Bonifaci Ferrer.

El valor lingüístic i literari de la nostra llengua és reconegut per una cinquantena de Centres Universitaris de tot el món, els quals tenen en el seu programa l'ensenyament de la nostra llengua i literatura. Els grans autors de la literatura catalana dels segles XIII, XIV, XV, així com les obres de cultura d'aquests segles, per exemple el Dret Marítim, constitueixen avui tresors de la civilització mundial.

2) *Llenguatge literari-llenguatge dialectal.*

Totes les llengües tenen un llenguatge literari i llenguatges dialectals; un andalús o un mexicà, per exemple, tenen una fonètica diferent i usen d'uns modismes ben propis i diferenciats, respecte dels d'un castellà de Valladolid. El llenguatge literari, estudiat a les escoles, sentit a la ràdio i la televisió, llegit a la premsa diària, etc., és, per aquests motius conegut de tothom i dóna unitat a les formes dialectals.

La formulació del llenguatge literari no té com a suprem principi "l'arcaisme": les llengües evolucionen. Encara que el llenguatge literari siga una frenada per tal que no canvien excessivament les llengües, moltes formes noves i fins i tot barbarismes, arriben a adquirir la ciutadania dins les llengües.

De fet, en la formulació del llenguatge literari se sol prendre com a base un dialecte sobre els altres: en el castellà, el dialecte de Castella ("castizo"); en l'italià, el dialecte de Toscana; en la llengua catalana, el dialecte més generalitzat a Catalunya. Això no significa exclusivitat d'aquests dialectes, ja que les formes dels altres dialectes, usades correctament, també solen ser admeses en el llenguatge literari, així com també són rebutjades, les formes incorrectes del dialecte central.

La nostra llengua, com tota llengua viva, està dividida en dialectes; però també té una forma literària; aquesta forma literària no és català, valencià o mallorquí, sinó que hi ha una gramàtica, que assenyala unes regles i un diccionari propi, que rebutja els barbarismes.

Sovint en la nostra llengua, hi ha paraules diferents per a un mateix concepte, formes dobles de conjugar els verbs i de fer els plurals, etc. No oblidem

aquest principi: *Tota paraula o forma catalana és mallorquina i valenciana i viceversa tota paraula o forma valenciana és catalana i mallorquina.* Si hi trobem més d'una paraula per a designar un mateix concepte es tracta de paraules sinònimes; per exemple: noi, allot i xic; eixir i sortir; espill i mirall; blat i forment... Les paraules sinònimes haurien de ser reconegudes com a pròpies i usades indistintament per tots els qui parlem la llengua catalana, siguem valencians, catalans o mallorquins.

Per tant, no es pot dir que usem el català i que rebutgem el valencià o mallorquí, sinó que usem el llenguatge literari, culte, comú a tots els qui parlem la llengua catalana, siguem baleàrics, catalans o valencians.

3) *Llenguatge literari i unitat dels textos litúrgics.*

Si no s'usàs el llenguatge literari a la litúrgia s'haurien de multiplicar les traduccions dins cada llengua. En el País Valencià mateix caldria fer-ne més d'una traducció: A Monòver no es parla el mateix valencià que a Castelló, les diverses localitats de les Balears tenen igualment les seues diferències; Catalunya no és cap excepció.

Considerem un fet de la Història de la litúrgia: Els Sacramentaris llatins i les traduccions bíbliques llatines, no es varen fer en el llatí vulgar dialectal, sinó en llenguatge literari; certament que no usen el llatí de Ciceró o de Virgili, però sí un llenguatge d'acord amb la gramàtica, entès del poble, encara que moltes formes ja no eren emprades.

Entre nosaltres, per exemple a les Balears, el text de les oracions ha usat l'article del llenguatge literari i molta terminologia d'aquest que encara que no és usada vulgarment, secularment ha estat acceptada ben voluntàriament pel Poble. La predicació a les Balears, al mateix temps que ha mirat d'emprar un llenguatge digne, s'ha decantat amb molt bon judici cap a un llenguatge més colloquial.

La prescripció d'unitat de text entre les regions que parlen la mateixa llengua la comprovem per: a) Número 36 de *Sacrosanctum Concilium* (541-543). b) Número 40,c) de la Instrucció de la Sgda. Congregació de Ritus (684, ss.). c) El 25 de gener de 1969, el "Consilium" en un document enviat als Presidents de les Conferències Episcopals i de les Comissions Litúrgiques Nacionals, en el número 2, recorda allò que ja l'any 1964 havia estat dit pel mateix "Consilium": *"Però quan diverses nacions tenen una llengua comuna, s'han de constituir a fi de conservar una certa unitat, Comissions Mixtes que preparen un text únic per a totes aquestes regions, posant-se d'acord amb les Conferències Episcopals que pertanyen a la mateixa llengua".*

Als d'Argentina, per exemple, no els valgué invocar el fet real, que tenen unes expressions ben pròpies i diferents del castellà d'Espanya, i hagueren de desistir de les traduccions vernacles, que havien començat.

Els textos de la litúrgia en la nostra llengua, els confecciona una Comissió Interdiocesana amb representants dels tres Països de Llengua Catalana. La Santa Seu ha donat un permís oficiós, naturalment temporal, per a fer unes edicions especials per a les Balears i el País Valencià posant-hi les acomodacions necessàries i les menys possible, que han de ser aprovades pels Bisbes respectius.

Nosaltres no hem de voler, ni podem, ser excepció dintre l'Església Universal. Hem d'arribar a un text totalment comú els de parla catalana. La solució està que el llenguatge literari ha de ser après a les escoles; si no, sempre ens trobarem amb les dificultats actuals, resultat del que podríem anomenar quasi analfabetisme general respecte de la pròpia llengua.

f) Si no unim íntimament la nostra cultura amb l'Església, tenim autènticament la catolicitat?

1) *Una Església Particular ha de reflectir la forma d'actuar de l'Església Universal.*

Poble de Déu en quant Església Universal i Poble de Déu en quant constitueix Esglésies Particulars, forma el misteri de l'única Església Catòlica. Es en certa forma el binomi universalisme-particularisme dels Pobles, de què tractàvem en el II,b), aplicat des de la primitiva Església i per disposició divina, al misteri de l'Església, que té entre les seues notes la d'unitat i catolicitat.

En el camp jeràrquic suposa una Església Universal, que té al Papa i als Bisbes formant un Collegi com a successors dels Apòstols, per una part; i per l'altra part, unes Esglésies Particulars, presidides per Bisbes en comunió amb tota la Jerarquia de l'Església Universal i d'una manera especial amb el Successor de Sant Pere (Cfr. *Lumen Gentium*, 22).

No hi pot haver contradicció en el triple poder jeràrquic entre el sentir de l'Església Universal i el de les Esglésies particulars; hem anat veient que l'ús de la llengua vernacla en la litúrgia, i no la llengua oficial suplantant-la, és una determinació claríssima del Concili, dels Documents Post-Conciliars i de la Conferència Episcopal Espanyola; determinació que té al mateix temps les seues arrels en un dret natural a la pròpia cultura, encara que siga minoritària, proclamat repetidament per l'Església.

Si qui té autoritat dins l'Església no volgués acceptar les normes indicades, hauríem de dir, molt contra la nostra voluntat, que abusa del servei d'autoritat que li ha confiat l'Església.

Fins i tot no es pot parlar que "s'ha concedit" poder usar la llengua vernacla o que "cal demanar permís per usar-la", sobretot si l'autoritat eclesiàstica local ha permès deixar d'usar el llatí.

Fem aquestes afirmacions seguint: El Breu Pontifici *In Spiritu Sancto* (111, ss.); el número 22 de la Constitució *Sacrosanctum Concilium* del Vaticà II (520, ss.); el número XI del Motu Proprio *Sacram Liturgiam*; el VI, 22 de la Instrucció de la Sgda. Congregació de Ritus del 2-8-1964 (670, ss.).

2) *L'Església de la Nova Aliança és catòlica o universal i té des de Pentecostés com a signe extern d'aquesta nota l'assumpció de totes les cultures-llengües.*

No és per a qualsevol cristià cap novetat la formulació precedent. En els nostres Catecismes com en els tractats de Teologia, s'ha vist proposat amb paraules semblants què significava el que l'Església de Crist fos catòlica. Això no obstant, sembla que serà útil per a molts, en aquest examen sincer que intentem fer, recórrer expressament alguns testimonis:

a') *Lumen Gentium.*

En el número 13 d'aquesta Constitució Conciliar, l'Església examina la seua nota de catolicitat; entre altres asseveracions, hi llegim: *"Però com que el Regne del Crist no és d'aquest món* (Jo 18, 36), *es segueix que l'Església o Poble de Déu, en formar aquest Reialme, no sostrau res al bé temporal de cada poble, ben al contrari, fomenta i assumeix en tant que són bons, els valors, riqueses i costums dels pobles, i, assumint-los, els purifica, els reforça i els eleva, puix que sap molt bé que han de treballar plegats amb aquest Rei al qual han estat donades per herència les nacions* (Cfr. Ps 2, 8) *i a la ciutat del qual presenten ofrenes* (Cfr. Ps 71, 10). *Aquest caràcter d'universalitat que tant distingeix al Poble de Déu*

és un do del mateix Senyor. Aquest do fa que l'Església Catòlica tendesca eficaçment i perpètuament a recapitular tota la humanitat amb tots els seus valors sota el Crist com a Cap, en la unitat que fa el seu Esperit." Hi ha en el mateix text un advertiment al número 44 de la *Gaudium et Spes* (613, ss.) que explica encara més aquesta nota de la catolicitat.

b') *Gaudium et Spes.*

El número 58 d'aquesta Constitució Conciliar ens afirma que *"amb les riqueses sobrenaturals l'Església fecunda com des de dins, les qualitats de l'esperit i el geni de cadascun dels pobles i dels temps, les defensa, les perfecciona i restaura en Crist"* (214, ss.). Quan les riqueses sobrenaturals fecunden des de dins les qualitats i el geni de cadascun dels Pobles, ens trobem amb la *catolicitat referida a les cultures o pobles,* quan aquestes mateixes riqueses sobrenaturals s'uneixen als diversos temps, tenim la *catolicitat en el temps.* Es demana com una conseqüència d'aquesta connexió íntima (Cfr. Ef 1, 10) la defensa, restauració i perfeccionament de les mateixes realitats. ¿Es troben les qualitats i geni del nostre Poble en la necessitat de "la defensa, restauració i perfeccionament en Crist?". No estaria malament fer un pensament sota aquesta llum, amb les ciutats de València, Ciutat de Mallorca i Alacant pel que respecta a l'abandó de la llengua i reconèixer la nostra responsabilitat d'actuació com a catòlics.

c') *Ad Gentes.*

Encara més clarament, si és possible, ens ho explica aquest Decret del Vaticà II sobre l'activitat missionera, quan afirma en el número 4 (262, ss.), que el nostre Pentecostés comporta la unió dels pobles en la catolicitat de la fe. Aquesta catolicitat té el signe extern que l'Església de la Nova Aliança parla, comprén i abraça totes les llengües i així triomfa de la dispersió de Babel. Com recorda la nota pròpia d'aquest mateix text, els Pares de l'Església com Sant Agustí i altres, veuen en aquest fet de la diversificació lingüística en l'audició i confessió d'una mateixa fe, el signe de la catolicitat i unitat de l'Església.

d') *Un testimoni de l'Església Antiga.*

Volem adduir la visió de la catolicitat amb relació al seu signe extern de l'acceptació de totes les llengües tal com fou exposat per un testimoni anònim del segle VI. Aquest escrit en la nostra Església llatina, té un valor especial per haver estat consignat en el nou cicle patrístic de la *Liturgia Horarum* en l'Ofici Diví del dissabte que precedeix a la festa de Pentecostés. Vide: Editio typica Vaticana, tom II, pàg. 791 (traducció P. Riutort):

"Dels discursos d'un autor africà del segle VI. P. L. 65, 743-744.

Ells han parlat en totes les llengües. D'aquesta manera agradà a Déu llavors manifestar la presència de l'Esperit Sant, de manera que qui l'hagués rebut parlaria totes les llengües. Cal bé comprendre, germans estimadíssims, que tal és l'Esperit Sant, gràcies al qual la caritat de Déu es troba en els nostres cors.

I ja que la caritat hauria de reunir l'Església procedent de qualsevol part del món, donat que en aquell moment un sol home, en rebre l'Esperit Sant, havia pogut parlar en totes les llengües, en el nostre temps, reunida per obra de l'Esperit Sant, la mateixa unitat de l'Església parla en totes les llengües.

Per això, si algú digués a qualsevol de nosaltres cristians: "Has rebut l'Esperit Sant; ¿per quin motiu no parles en totes les llengües?", has de respondre: "De veritat que parle en totes les llengües; perquè estic inserit en aquell Cos de Crist, és a dir l'Església, que parla totes les llengües. De fet ¿quina altra cosa volgué significar Déu per la presència visible de l'Esperit Sant, sinó que la seua Església hauria de parlar en totes les llengües?

Es complí d'alguna manera allò que el Senyor havia promès: "Ningú posa vi nou dins odres vells, sinó que es posa el vi nou dins odres nous i d'aquesta manera un i altre es conservaran". Amb raó per això, quan es va sentir que parlaven totes les llengües, algú va dir: "aquests han begut massa". De fet ells havien esdevingut odres nous, renovats per la gràcia de la santedat, de tal manera que, plens fins a vessar del nou vi, és a dir de l'Esperit Sant, parlant totes les llengües fossen fervents, i representassen amb aquell miracle evidentíssim que l'Església hauria esdevingut catòlica mitjançant l'ús de les llengües de tots els pobles".

En la continuació de la mateixa lectura, l'autor anònim comenta que aquesta diversitat, amb l'Esperit Sant, ha de produir precisament unitat i pau.

En el temps actual ¿qui s'atreviria a dir, per exemple, a l'Església de Ruanda, que és un Poble que té una llengua parlada per pocs habitants i a més una llengua encara molt poc culta, que convé per a fer-se catòlica que aquesta Església deixe la seua idiosincràsia i que ha de fer la litúrgia en una llengua universal com el francés en substitució del ruandès? ¿Què en podem dir del cas del País Valencià i les Illes Balears?... A l'Índia es fan traduccions de la litúrgia a les diversíssimes llengües que hi ha; les llengües dels indis d'Amèrica tenen el mateix honor. Si l'Església exclogués per principi una sola de les cultures i llengües del món, ens trobaríem amb un atemptat contra el do diví de la catolicitat.

L'Església del Vaticà II, després de segles de discussions, dubtes i fins i tot accions contràries al sentit autèntic de la catolicitat, ha tornat a la tradició apostòlica d'inserir-se totalment dins cada un dels Pobles (613, ss.), i al mateix temps ha emprès la lluita contra les categories de colonització, que insensiblement havien entrat dins l'Església. Per tant, en l'ús de la llengua vernacla hi veiem un fet eclesial profundíssim; és per això que cau del seu mateix pes l'acusació de què amb la litúrgia en valencià-mallorquí es fa política, considerant política en el sentit pejoratiu d'intromissió de l'Església en el camp que no li és propi.

g) L'Evangeli no menciona expressament els drets de les cultures, ¿Per què en l'actualitat en parla l'Església?

1) *El coneixement del Pla de Déu és gradual en la Història.*

El coneixement del Pla de Déu en l'home evoluciona al mateix temps que fa camí la Història, camí, en sentit sobrenatural, que portem a terme sota l'influx de l'Esperit Sant i que anomenen Història de la Salvació. Al Papa Joan XXIII li agradava usar la frase evangèlica de "signes dels temps", per expressar les noves circumstàncies de les èpoques de la humanitat, volgudes i disposades en el Pla de Déu.

Posem un exemple: Encara que l'Evangeli predique la igualtat entre els hòmens, la pràctica i fins i tot la ideologia dels escrits del Nou Testament, no són tan radicals enfront de l'esclavitud com ho som nosaltres. Si algú en l'actualitat posseís un esclau, consideraríem que comet una gran injustícia, no solament perquè ho prescriuen les lleis civils, sinó com un imperatiu de consciència.

Seguim l'exemple amb altres: comprenem que en el segle I, els drets de la dona o el dret a la pròpia cultura i llengua eren vists de forma diferent que a l'actualitat, més ben dit quasi no eren considerats com a drets; nosaltres, fins ahir mateix, admetérem que es podia colonitzar, pensàvem que les llengües dels pobles africans o asiàtics havien de ser suplantades per les diverses llengües dels pobles europeus... ¿Qui parlaria en el segle I, un altre cas entre molts, del dret a la instrucció de tots els ciutadans?

¡Quantes situacions que nosaltres ara vivim sense adonar-nos que són injustes, i els qui vindran després de nosaltres veuran clarament que no estan d'acord amb el Pla de Déu! Ells ens hauran de comprendre, nosaltres ho hem de fer amb els "signes dels temps" del segle I. Hi ha pel mig la pedagogia de Déu per a portar-nos al punt Omega de la recapitulació de totes les coses en Crist, per a la qual cosa exigeix la cooperació responsable dels hòmens (*Gaudium et Spes*, 45; Ef 1, 10).

2) *Tenim responsabilitat en la realització del Pla de Déu.*

Vet ací una gran dignitat de l'home com a tal, la de ser cooperador de Déu en la realització del Pla de la Creació. Com a cristians, després de l'assumpció per Crist de totes les coses, una tal comesa ens obliga doblement.

De vegades en la Història, Déu s'ha valgut per a portar a bon terme el seu Pla, de persones que s'hagueren de posar enfront d'un determinat tipus d'Església, que no representava en certs aspectes l'Església de Jesucrist: el darrer paràgraf del número 43 de la *Gaudium et Spes* ens ho ve a explicar; en el mateix paràgraf se'ns demana que fem penitència d'aquestes infidelitats històriques a l'Esperit de Déu, que moltes vegades es degueren a no veure-hi clar, més que a mala voluntat. Cal que fem un pensament sobre l'actitud antiga i recent de certs eclesiàstics i laics cristians respecte a la nostra cultura i llengua...

Necessitem sinceritat i humilitat per a descobrir i acceptar els nous camins de la Humanitat, volguts per Déu. Hi ha noves situacions en què l'Església Jeràrquica no veu clar de moment l'actitud a prendre, ens demana que ens responsabilitzem personalment d'acord amb la nostra consciència (*Gaudium et Spes*, 43); però quan ja hi ha una doctrina expressa de l'Església sobre una determinada situació que toca al dret natural, llavors ja no hi ha lloc al dubte, ens cal seguir aquella llum, encara que moltes vegades s'haurà de fer amb el sacrifici pel davant (343, ss.).

L'Església ha anat donant un extens magisteri que mira les noves situacions en què es troba la Humanitat. El Sínode Romà de 1971 fa una llista dels documents *mitjançant els quals l'influx de l'Evangeli ha actuat en la vida social contemporània* (407, ss.).

Cal que tinguem present que si l'Evangeli diu que qui té dues túniques en done una a qui no en té (Lc 3, 11), que es visite als qui estan en les presons (Mt 25, 36), avui l'Evangeli s'ha de llegir a més de les situacions que cita, en unes altres de noves del segle XX, situacions en certs camps molt més exigents que en el segle I.

De la mateixa manera que l'Evangeli diu (Mt 25) que serem jutjats tal com haurem sabut veure Jesucrist en certes situacions d'injustícia, nosaltres hem de saber llegir també que serem jutjats tal com hem sabut veure Jesucrist en les situacions d'injustícia dels temps actuals. En una d'aquestes situacions es troba la nostra cultura-llengua; la nostra consciència demana que no quedem parats, tal com veurem millor en l'apartat següent.

h) Tot el Poble de Déu compromès en el treball de la promoció i defensa de la cultura.

1) *Jerarquia i religiosos*

Algun sacerdot podrà dir davant la dificultat que comporta la iniciació de la llengua vernacla en certs ambients, que el sacerdot no té per missió ensenyar valencià-mallorquí, que açò pertany als laics. No podem deixar de dir, que el sacerdot està embarcat dins la mateixa barca de tot el Poble de Déu. Vegeu, si no, allò que diu *Presbyterorum Ordinis*, 9: "*Cal, doncs, que els Preveres presidesquen de tal manera que cercant no els propis interessos, sinó els de Jesucrist, unesquen la seua acció a la dels laics i actuen enmig d'ells segons l'exemple del Mestre, el qual entre els homes no vingué a ser servit, sinó a servir...*".

Seguint aquest principi, quants de sacerdots no han realitzat la laudabilíssima funció laical, amb esperit de servici, de fundar i dirigir escoles en els llocs on feia falta? Ja no parlem dels religiosos, molts dels quals s'hi han dedicat per institució.

¿És que el nostre Poble que té una cultura en situació extrema de pobre, no és subjecte d'aquest mateix dret, de que siga ajudat en quant a la seua cultura, i amb més raó per causa de la seua abúlia en aquest aspecte? ¿Per quin motiu quedem dispensats els sacerdots i religiosos de "l'exigència de justícia" d'una tal acció?

Monsenyor Ramon Echarren, Bisbe Auxiliar de Madrid, en la seua intervenció en el Sínode dels Bisbes de Roma (1971), referint-se a situacions d'injustícia en el món, que l'Església tenia dins les mans arreglar o bé hi podia ajudar eficaçment, recordava en el paràgraf segon de la seua enumeració: "*L'Església ha de defensar els drets de les minories i sobretot ha de donar exemple en el reconeixement d'aquests drets en el camp litúrgic, en el catequètic i—en quant siga possible— en l'elecció de pastors que parlen la seua llengua i entenguen els seus costums i religiositat.*"

2) *Pares de família i educadors.*

El que s'ensenye al nostre poble d'una manera culta la llengua que parla, va unit al dret que té que se li done cultura. Com indicàvem en les notes introductòries, un dels primers elements de les cultures, i el més íntim, el constitueix una llengua pròpia. Aquest dret natural a la cultura pròpia, mai no podrà ser conculcat per cap llei positiva; si existís una tal llei no obligaria en consciència (*Pacem in Terris*, 45).

La mencionada responsabilitat enfront de la nostra cultura afecta, d'una manera especial, als pares de família, sobretot davant l'opció de continuar usant o no en l'àmbit familiar la llengua dels avantpassats.

Els dedicats a la docència, cal que tinguen la preocupació d'almenys "alfabetitzar" en el propi idioma. En l'època que estem, llegir i escriure una llengua és el grau mínim que es pot demanar de culturització respecte d'ella.

La nova Llei d'Educació, a més d'exigir que siga presidida tota activitat educativa per la incorporació de les peculiaritats regionals, la primera de les quals indubtablement és la llengua pròpia (501, ss.), parla expressament del cultiu de l'idioma natiu; cultiu que significa més que aprendre a llegir i escriure. Estem esperant les normes concretes d'aplicació de la llei; però mentre, no podem deixar de dur-la a terme per ser una Llei Espanyola i per ser un dret

natural irrenunciable. Cal fer notar que *natiu* no s'ha d'interpretar en sentit d'individu sinó en sentit de societat. A l'hora de connectar amb la cultura d'un Poble no hi pot haver discriminació entre els qui han nat o no en aquell lloc; tots els qui viuen entre nosaltres són del nostre Poble: Ho repetim una altra vegada; fer el contrari seria discriminar.

3) *Podem considerar la mateixa litúrgia escola de l'idioma?*

Respondríem que no i que sí.

Que no, perquè allò que en cert sentit és un mitjà, una llengua, no s'ha de convertir en finalitat de la litúrgia. Són les escoles i les famílies pròpiament les que han d'ensenyar la llengua.

Que sí, en les circumstàncies actuals en què ens trobem, sobretot des del moment que sabem que això és una cosa temporal. La litúrgia també és escola de formació en el pla de la Creació, encara que està dirigida primàriament vers el pla sobrenatural de la Revelació. El número 58 de la *Gaudium et Spes*, ens parla de la litúrgia com a mitjà de formació en la llibertat autèntica (225, ss.); el darrer Sínode (1971) ens senyala la litúrgia com a pedagogia per a la justícia (431, ss.).

Per altra banda no és tan difícil la nostra llengua, no es necessita tant de temps per aprendre-la amb certa correcció; aquesta escola seria molt curta per a la immensa majoria; basta recordar que certes paraules com Crist, anyell, lloança, etc., que havien desaparegut del vocabulari usual d'algunes contrades, han estat compreses i acceptades molt ràpidament pels fidels. A més, ens atrevim a preguntar, ¿és que els nostres fidels entenen tan perfectament el castellà?

4) *Llengua vernacla en la litúrgia i justícia.*

Si l'Eucaristia es connecta teològicament amb la caritat, molt més, com és natural, es relaciona amb el grau mínim de la caritat, la justícia; sabem que les discriminacions per les llengües són contràries al pla de Déu (132, 305, ss.); si estem cometent discriminació en la mateixa litúrgia, no arriba l'hora de fer seriosament una reflexió i prendre una decisió?

Hem d'arribar a la tal decisió, amb el convenciment que estem realitzant en aquest camp la justícia del Regne de Déu, amerats totalment del sentit de portadors de pau de les Benaventurances.

La realització d'aquesta obligació amb esperit de pau, ens ha de fer allunyar del pacifisme, que davall del nom de pau hi voldria acceptar les injustícies, ordinàriament per la dificultat que suposa remoure-les.

Si hi ha opositors accidentals que ens fan sofrir, recordem com ho feia Pau VI (343, ss.) que la realització de la justícia d'acord amb el pla de Déu, es porta a terme habitualment pel camí del sacrifici. Tals opositors, indubtablement, poc a poc, es convenceran del sentit i necessitat d'acceptar la llengua vernacla, com també veuran que hem estat, almenys en visió històrica, portadors de pau al mateix temps que érem portadors de justícia per al nostre Poble.

5) *Actuem ací com s'actua en les terres de missions.*

A l'hora de prendre el nostre compromís cal recordar una vegada més l'actuació de l'Església en les terres de missions.

Veiem clarament a través de diversos documents conciliars, especialment pel decret *Ad Gentes*, com també a través d'altres documents eclesiàstics, que l'Església és fidel a la seua missió de catolicitat i servei, quan ajuda a la promoció de les cultures autòctones, com ara, les dels Pobles de l'Àfrica o de la Polinèsia, i es fa notar en certes ocasions, que l'Església va fent un gran servici a aquestes cultures com a tals, pel fet de la traducció i l'ús de la llengua d'aquells pobles en la litúrgia; demana l'Església, a més, l'acomodació dels missioners a aquestes cultures i llengües. Davant tal actitud de l'Església, constatada per tots, ens podríem demanar si la llengua del Beat Ramon Llull, de Sant Vicent Ferrer i de tants altres grans hòmens, no té el dret que tenen les llengües africanes o de la Polinèsia.

Una darrera i molt sincera petició

Voldríem amb aquest treball haver servit a l'Església i al nostre Poble; voldríem haver interpretat fidelment el Magisteri d'aquella que considerem Mare i Mestra nostra, l'Església. Si alguna idea no ha estat ben expressada, i Vós, que ens heu seguit en l'exposició, després de meditar seriosament aquest Magisteri, ho veieu sincerament d'una altra manera, us agrairem que ens comuniqueu la vostra part del diàleg en la recerca de la veritat, única cosa que busquem. De la nostra part podem ben dir, que hem mirat acuradament de no apartar-nos el més mínim del Magisteri de l'Església, alhora que, seguint la invitació del Sínode de Roma de 1971, hem volgut ser la veu del nostre Poble, que secularment quasi no té veu quant a la defensa de la cultura pròpia (372, ss.).

Que la Mare de Déu, venerada especialment en el Regne de València amb els títols dels Desemparats i del Puig, i en el "Regne dins el mar" amb el títol de Lluc, ens obtinga esperit de filiació divina, i, com una de les conseqüències de sentir-nos fills, nosaltres vulguem usar la llengua de família i de poble en les relacions amb el Pare, el Déu que ens mostrà Jesucrist; que la Mare de Déu ens obtinga, a més, que a través d'aquesta litúrgia vernacla arribem a ser més germans, més Poble.

Selecció d'alguns paràgrafs de les circulars 1.ª, 2.ª de la Junta Diocesana d'Acció Catòlica de València

1 Abril 1971.

Rd. Sr. Rector:

Considerant aquesta Junta Diocesana que l'Acció Catòlica ha d'estar atenta als problemes reals que viu el poble en ordre a la resposta pastoral de l'Església, en la qual estem implicats com collaboradors seglars. Recollint un estat d'opinió, manifestat pels militants en les seues revisions, i per reiterats clams de diversos fidels, ha acordat: dur a terme unes accions de cara a incrementar la Litúrgia en llengua vernacla en el nostre bisbat.

Entenem que el llenguatge és un factor molt important per a la vivència personal de les coses. Vivència que va més enllà de la pura comprensió, perquè afecta l'estructura interna de l'home: mentalitat, emocions, etc. Vivència que si en algun lloc té una importància decisiva és en la Litúrgia. Així i tot, constatem per una banda com la major part de les persones que nos envolten pensen i parlen en valencià, i és en aquesta llengua en la que s'expressen en les seues relacions més íntimes, mentre que per altra part, eixes mateixes persones es veuen forçades a emprar una altra llengua en la seua relació amb Déu, en perjuí de la plena expressió humana d'eixa relació.

És doctrina de l'Església ("Pacem in Terris"), el respecte a les peculiaritats de les comunitats humanes i el llenguatge propis, com a components importants de la seua personalitat. Aleshores l'Església Valenciana ha de ser conseqüent i considerar el seu testimoniatge al respecte. Per no haver tingut plena consciència d'açò i per moltes altres raons, el fet és que l'Església ha contribuït notòriament a l'alienament del poble valencià en la depredació de la seua llengua.

En els equips de militants d'Acció Catòlica trobaran els Srs. Rectors la collaboració que càpia al respecte d'aquesta iniciativa. També en aquesta Junta Diocesana s'ha constituït una comissió amb aquesta finalitat, que està a la seua disposició.

Amb el major afecte i voluntat de servici.

Vist i plau,
BENJAMI CIVERA MIRALLES
Consiliari de la Junta Diocesana

VICENT RUIZ MONRABAL
President de la Junta Diocesana

24 Juny 1971.

A tots els cristians que tenen responsabilitats educatives:

En una circular amb data 1 d'Abril d'aquest any, la nostra Junta Diocesana, feia present a totes les Comunitats Cristianes de València la seua preocupació, com a laics cristians, de què una prescripció tan clara del Concili d'usar la llengua vernacla a la litúrgia, i que respon a un dret natural, no hagués estat suficientment tinguda en consideració. Bastants Esglésies han respost i van responent afirmativament a aquest esperit de Pentecostés en quant a acceptar totes les cultures i del qual no tenim dret a excloure el nostre Poble Valencià.

Mentre hem estat realitzant aquesta tasca sobre la litúrgia, ens hem adonat d'una necessitat: Cal que la llengua de la litúrgia siga coneguda en el seu aspecte literari, que és precisament la forma lingüística que usen totes les traduccions litúrgiques del món; la Veritat de la Paraula Divina que arriba als hòmens a través de la litúrgia requereix un coneixement lingüístic adient, si no, no hi hauria recta i completa comprensió d'aquest missatge cristià, que ens portà la mateixa Paraula del Pare.

Hem vist, al mateix temps, que, com a laics cristians, la nostra cultura demana una atenció per si mateixa...

La institució de la societat que s'encarrega de transmetre els valors de la cultura a les noves generacions és l'escola. Ens sentim en l'obligació de dir com a persones i com a cristians, que és una "*exigència de justícia*" ("Pacem in Terris", Part III), el que la nostra llengua tinga el seu lloc en l'escola.

En nom d'una sana Pedagogia, de la nova Llei d'Educació, i sobre tot d'un dret natural irrenunciable, recordem, que d'acord a la repetidíssima doctrina de l'Església, és un deure de consciència que a totes les Escoles del País Valencià se done el corresponent lloc a la llengua vernacla per als naturals del País i pels vinguts de fora, indistintament.

Aconsellem l'estudi seriós dels documents de l'Església i de la UNESCO a aquest respecte, a fi d'obtenir un recte criteri sobre aquest punt tan bàsic per a la vida d'un poble: la conservació de la cultura que li ha donat la història, i el dret a realitzar-la en el nostre temps...

És el nostre desig fer arribar a les vostres mans una selecció d'aquests textos bàsics.

D'una manera especial dins dels "cristians que tenen responsabilitats educatives", hi considerem els religiosos i religioses que tenen els anomenats Collegis de l'Església. Hem de confessar amb tristesa, que per a molta de gent resulta fins i tot escandalós, el conèixer la doctrina de l'Església respecte de la cultura, i que a l'hora de tenir un compromís cristià envers d'ella, aquests Collegis de l'Església l'ignoren o la desprecien: Els centres eclesiàstics han tingut part de la culpa de la situació actual de la nostra cultura.

No oblidem que la nostra cultura està en *situació de pobresa*, i com a tal ha de ser ajudada. Cal no oblidar que la "Gaudium et Spes" dedica cinc capítols a situacions preocupants del món actual; un d'ells, el segon, fa referència a la cultura, no precisament estatal o oficial, sino de Poble històric.

Cordialment vos saluden en Crist.

Vist i plau,
BENJAMÍ CIVERA MIRALLES
Consiliari

FRANCESC FAYOS VIDAL
Vice-President de la Junta D. d'A. C.

La PARAULA CRISTIANA és una associació erigida per la Jerarquia Eclesiàstica per a treballar en la consecució de Comunitats Cristianes inserides dins la cultura-llengua dels valencians.

Moguts per la doctrina de l'Església volem treballar per a unir, defensar, perfeccionar i restaurar en Crist les qualitats i el geni del nostre poble, que té una cultura històricament cristiana. Som conscients que la nostra actuació és una exigència de la catolicitat de l'Església. (Cfr. Lumen Gentium 13, Gaudium et Spes 44, 58, ...).

Ens proposem la promoció en la nostra llengua d'edicions litúrgiques, bíbliques, catequètiques, de música religiosa..., i altres activitats d'acord amb la finalitat de l'associació.

Cal la vostra col·laboració de treball personal, econòmica, de subscripció a les publicacions.

Doneu el vostre nom a l'associació dirigint-vos a:

"La Paraula Cristiana"
C. Cènia, 10
València 1